

BIJLAGEN

Behorend bij het rapport:

Bijlage 1: Beleid (landelijk en Brabant) in chronologisch perspectief

Bijlage 2: Procedurestappen

Bijlage 3: Enquête

- 3a. Begeleidende brief
- 3b. Infoblad
- 3c. Oplegnotitie adresselectie
- 3d. + e. Volledige rapportage enquêteresultaten

Bijlage 4: Kaartmateriaal en tabellen DLG
(kaartmateriaal DLG zit in 2 separate PDF's)

Bijlage 5: Gebieden waar Particulier Natuurbeheer kansrijk is

Bijlage 6: Literatuurlijst

Bijlage 7: Afkorting

Beleid (landelijk en Brabant) in chronologisch perspectief

- 1928: **Natuurschoonwet (NSW).** De Natuurschoonwet is een fiscale regeling voor landgoedeigenaars, die bedoeld is om de teloorgang van landgoederen te stuiten. Voor het instandhouden van het landgoed bij vererving gelden lagere successierechten. Daartegenover staan verplichtingen voor instandhouding en openstelling van het terrein.
- 1968: **Natuurbeschermingswet (NB-wet).** De Natuurbeschermingswet geeft een wettelijke bescherming aan belangrijke natuurterreinen en aan zeldzame plant- en diersoorten. In het kader van de Natuurbeschermingswet worden waardevolle natuurgebieden van voldoende omvang aangewezen als 'natuurmonument'.
- 1975: **Relatienota**, voluit *Nota betreffende de relatie landbouw en natuur- en landschapsbehoud*. (LNV, ...). In de Relatienota werd in de landinrichting het belang van de landbouw geplaatst naast andere belangen: natuur en landschapsbehoud, recreatie, enzovoorts. Om dit conflict van belangen te beslechten introduceerde de Relatienota het principe van compensatie van boeren voor het laten voortbestaan van 'suboptimale' externe productieomstandigheden: waterbeheer, ontsluiting en omvang van kavels en voor het integreren van zorg voor natuur en landschap in hun bedrijfsvoering. Het Relatienotabeleid is vooral bedoeld voor de waardevolle cultuurlandschappen (WCL).
- 1990: **Natuurbeleidsplan**(LNV, Min. Bukman).
- 1995: **Structuurschema Groene Ruimte (SGR).** Hierin is de visie van het Rijk op natuur en landelijk gebied vastgelegd. De nota richt zich op het behoud, herstel en ontwikkeling van wezenlijke, natuurlijke kenmerken in de Ecologische Hoofdstructuur. Met de inwerkingtreding van de Nota Ruimte (2006) is het Structuurschema Groene Ruimte vervallen.
- 2000: **Nota 'Natuur voor mensen, mensen voor natuur'** (Nota Natuur, Bos en Landschap in de 21e eeuw). De nota 'Natuur voor mensen, mensen voor natuur' is de opvolger van het Natuurbeleidsplan 1990 (en een drietal andere nota's). Een van de belangrijkste pijlers is het realiseren van de Ecologische Hoofdstructuur. In de nota 'Natuur voor mensen, mensen voor natuur' worden robuuste verbindingen voorgesteld om de samenhang tussen grote natuurgebieden te realiseren. De nota 'Natuur voor mensen, mensen voor natuur' legt een zwaar accent op het te vergroten draagvlak onder de bevolking voor natuur en het natuurbeleid.
- 2000: **Programma Beheer.** De subsidiëring van het beheer van natuurterreinen in Nederland is geregeld in het landelijke stelsel 'Programma Beheer'. Het Rijk en de provincies werken in deze samen. Het subsidiestelsel bevat de Subsidieregeling Agrarisch Natuurbeheer (SAN) voor particulieren (agrariërs) en de Subsidieregeling Natuurbeheer (SN)
- Mei 2001: **Natuurdoelenkaart**
- April 2002: **Natuur- en Landschapsoffensief Noord-Brabant**
Beleidsnota natuur en landschap in Noord-Brabant 2002 – 2012, Provinciale Staten van Noord-Brabant. Hoofdpunten van de EHS in Noord-Brabant zijn uitgewerkt in het hoofdstuk "Grootse Natuur".
- Juli 2002.: **Natuurgebiedsplannen** (provinciale uitwerking van EHS/nationaal natuurbeleid + natuurdoeltypenkaart)

- 2002: **Flora en Faunawet (F&F-wet).** De F&F-wet regelt het faunabeleid, waaronder het jachtbeleid, schadebestrijding en de soortenbescherming. De soorten van de Europese richtlijnen zijn hierin opgenomen.
- 2004: **De Nota Ruimte** (VROM – Min. Veerman) bevat de visie van het kabinet op de ruimtelijke ontwikkeling van Nederland en bevat de ruimtelijke bijdrage aan een sterke economie, een veilige en leefbare samenleving en een aantrekkelijk land. Het kabinet schept ruimte voor ontwikkeling uitgaande van het motto 'decentraal wat kan, centraal wat moet' en verschuift het accent van het stellen van ruimtelijke beperkingen naar het stimuleren van gewenste ontwikkelingen. De Nota Ruimte ondersteunt gebiedsgerichte ontwikkeling waarin alle betrokken partijen kunnen participeren.
- De “**Agenda voor een vitaal platteland**” en bijbehorend Meerjarenprogramma Vitaal Platteland (MJP) zijn uitwerkingen van de Nota Ruimte
- In de Nota Ruimte geeft de regering aan dat zij verantwoordelijk is voor de landschappelijke kwaliteit in twintig Nationale Landschappen. Het zijn gebieden met landschapskwaliteiten die internationaal zeldzaam of uniek zijn en nationaal kenmerkend.
- April 2005: **Beleidskader omslag van minder verwerving naar meer beheer (BO-1).**
- Okt. 2005: **Evaluatie van Natuur- en Landschapsoffensief.** In opdracht van de Commissie voor Beleidsevaluatie van Provinciale Staten is een onderzoek verricht naar het natuur- en landschapsbeleid in Brabant. De onderzoekers van de Radboud Universiteit Nijmegen concluderen dat bij ongewijzigd beleid veel doelstellingen waarschijnlijk niet worden behaald.
- 2007: **Wet Inrichting Landelijk Gebied (WILG)** ministeries van LNV, V&W, VROM en OCW. De WILG Vormt de wettelijke basis voor het zogenaamde ILG.
- ILG:** Investeringsbudget Landelijk Gebied: Om die integrale inrichting en aanpak van het platteland efficiënter en doorzichtiger te maken is besloten om procedures te vergemakkelijken, subsidies met elkaar te stroomlijnen en budgetten op elkaar af te stemmen. Bij het ILG gaat het ook om nieuwe bestuurlijke verhoudingen, waarbij verantwoordelijkheden op de juiste plek worden gelegd. Met meer ruimte voor de provincies en regio om eigen (politieke) keuzes te maken en hun verantwoordelijkheid voor uitvoering in het landelijk gebied te nemen
-
- 2007: **Geplande evaluatie omslag van verwerving naar beheer door LNV**

Tijdsbeslag procedurestappen SN-functieverandering

(bron: DLG)

Fase	Te verwachten periode		Opmerkingen
1. Initiatiefase			
overleg met aanvrager/leveren randvoorwaardelijke informatie	4 weken		voorafgaand aan de start van het proces
toetsen van haalbaarheid	1 week		
mogelijke bestemmingswijziging overleggen met gemeente	2 weken		
2. Inrichtingsplan			
offreren inrichtingsplan	3 weken		
achterhalen bijzonderheden locatie	2 weken		
beperkingen inrichting vanuit gemeente en provincie	3 weken		
archeologische waarden gebied	1 weken		
verklaringen van geen bezwaar betrokken partijen	3 weken		
uitzoeken noodzakelijkheid vergunningen en ontheffingen	4 weken		
opstellen inrichtingsplan	8 weken		
3. Subsidie voor functieverandering			
opvragen brochures en aanvraagformulieren	3 dagen		aanvragen in de daarvoor opengestelde periode
subsidieaanvraag invullen en indienen	1 week		
toetsing van DR	4 maanden		
toetsing van DLG	10 weken		indienen in de daarvoor opengestelde periode goed/afkeuring 8 weken na einde opengestelde periode PSN
subsidievaststelling van de aanvraag en de eindafrekening	minimaal 4 maanden, maar kan uitlopen tot 8 maanden		
tekenen kwalitatieve verplichting met Staat der Nederlanden	binnen één jaar na verlening subsidie		
4. Bestemmingswijziging en vergunningen			
bestemmingsplanwijziging	besluit omtrent goedkeuring wordt na de verzending binnen 8 weken aan de gemeenteraad bekendgemaakt.		afhankelijk van procedure
gemeentelijke aanlegvergunningen	14 weken		
melding voorgenomen velling	uiterlijk 1 maand, hoogstens 1 jaar		
KLIC-melding	aantal werkdagen		afhankelijk van soort onderzoek
provinciale ontgrondingvergunning	18 weken		
cultuurhistorisch bodemonderzoek			
kapvergunning	8 weken (maximaal 16 weken)		afhankelijk van bezwaar en beroep
flora en faunawet	8 weken		
5. Uitvoering			
uitbesteden werkzaamheden	4 weken		aanvragen meerdere offertes gedurende het proces en de uitvoering tot en met gestelde inrichtingsdatum van DR.
procesbegeleiding en leiding			

Brabants Particulier Grondbezit

Geadresseerde

....
.....

Onderwerp: enquête Particulier Natuurbeheer Noord-Brabant

Almkerk, 28 november 2006

Geachte heer/mevrouw,

Nederland werkt hard aan de realisatie van de Ecologische Hoofdstructuur (EHS): een samenhangend netwerk van natuurgebieden. De overheid wil natuur vooral door particulieren zelf laten ontwikkelen. U bent grondeigenaar van grond gelegen in de EHS. Dit betekent dat, bij eventuele interesse uwerzijds, u de mogelijkheid heeft om nieuwe natuur zelf te realiseren met behulp van de Subsidieregeling SN-functieverandering.

Het streven is om in de provincie Noord-Brabant ca. 6.000 hectare door particulieren gevormde nieuwe natuur te realiseren voor 2012. Het omvormen van (landbouw)grond in natuur is een ingrijpend proces, hetgeen een goede afweging vergt. Om inzicht te verkrijgen in de bereidheid onder particuliere eigenaren om (landbouw)grond om te vormen naar natuur en de kansen en knelpunten die dit proces teweegbrengt voert het Brabants Particulier Grondbezit, in opdracht van de Provincie Noord-Brabant en in samenwerking met Brabants Landschap, Zuidelijke Land- en Tuinbouworganisatie (ZLTO), Staatsbosbeheer en Natuurmonumenten, een onderzoek uit.

Door het invullen van bijgevoegde vragenlijst heeft U nu de kans uw mening te geven over Particulier Natuurbeheer¹. Afhankelijk van uw bekendheid met de materie zal het invullen van de enquête ongeveer tien à vijftien minuten duren. De enquête is niet anoniem, maar uw antwoorden worden vanzelfsprekend anoniem verwerkt in het onderzoeksrapport. De uitkomsten van het onderzoek zullen een belangrijke bouwsteen vormen voor een door de provincie op te stellen Stimuleringskader Particulier Natuurbeheer.

Om u enige achtergrondinformatie te geven over Particulier Natuurbeheer hebben wij tevens een beknopt informatieblad bijgevoegd. Wij hopen dat het hierdoor makkelijker wordt om de vragenlijst in te vullen.

¹ U krijgt deze enquête toegestuurd a.d.h.v. een selectie uit het Kadaster. Ondanks de hoge mate van zorgvuldigheid die wij in acht hebben genomen bij de selectie van adresgegevens is het niet geheel uitgesloten dat u op één adres meerdere exemplaren van deze enquête ontvangt, waarvoor onze excuses.

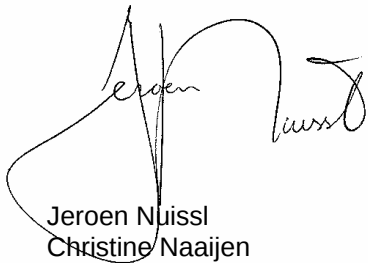
Brabants Particulier Grondbezit

Wij verzoeken u de ingevulde vragenlijst in bijgevoegde antwoordenvelophe **vóór 18 december a.s.** terug te sturen naar Peterink en Partners te Venray. Dit bureau voor communicatie & organisatie verzorgt de verwerking van de enquêtes.

Wij stellen uw medewerking zeer op prijs en danken u alvast voor uw tijd en moeite.

Met vriendelijke groet,

Jeroen Nuijsl
Christine Naaijen

Projectteam "Kansen voor Particulier Natuurbeheer in Brabant"

Woudrichemseweg 36A, 4286 LB ALMKERK ♦ Postbus 38, 4286 ZG ALMKERK
☎ + 31 (0)183 400 533 ♦ ☎ + 31 (0)183 403 371
info@bp-grondbezit.nl ♦ www.bp-grondbezit.nl

Brabants Particulier Grondbezit

Particulier natuurbeheer – Subsidie Functieverandering *Informatie over natuuraanleg, waardedaling en subsidie*

Nederland werkt hard aan de realisatie van de Ecologische Hoofdstructuur (EHS): een samenhangend netwerk van natuurgebieden. Ook voor particulieren zoals u is hierbij een belangrijke rol weggelegd. U kunt zelf nieuwe natuur aanleggen en zo een bijdrage leveren aan het realiseren van de EHS. Het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV) heeft hiervoor de subsidieregeling natuurbeheer – (SN) – Functieverandering. Deze regeling compenseert de financiële waardedaling bij omvorming van landbouwgrond naar natuurgrond.

Subsidieregeling Natuurbeheer

De subsidie Functieverandering is onderdeel van de Subsidieregeling Natuurbeheer 2000 (SN). Deze regeling biedt u tevens de mogelijkheid gebruik te maken van inrichtingssubsidie en beheersubsidie. De inrichtingssubsidie is eenmalig en bedraagt 95% van de werkelijke kosten met een maximum van EUR 7.219,00 per hectare (bedrag 2006). Het bedrag van de jaarlijkse beheersubsidie is afhankelijk van de te onderhouden natuur en het gekozen pakket.

Meer informatie over de Subsidieregeling Natuurbeheer krijgt u bij de provinciale vestigingen van de Dienst Landelijk Gebied (DLG) (013 – 59 505 95) en bij het LNV-loket (0800 – 22 333 22 of www.hetlnvloket.nl).

Wie kan aanvragen?

Om in aanmerking te komen voor de subsidie Functieverandering moet de om te vormen grond door de provincie in haar natuurgebiedsplan(nen) zijn aangemerkt voor natuurontwikkeling. In deze natuurgebiedsplannen staat ook welke soorten natuur u kunt aanleggen en wat de minimale oppervlakte is. Overleg daarnaast met uw gemeente of uw plannen passen binnen het bestemmingsplan en het streekplan. De gemeente kan u ook meer vertellen over (eventueel) benodigde vergunningen en procedures. Om subsidie te kunnen aanvragen, moet u eigenaar van de grond zijn.

Taxatie en waardedaling

De hoogte van de subsidie Functieverandering is afhankelijk van de huidige waarde van uw (landbouw)grond, welke DLG laat taxeren. De natuurwaarde van de grond stelt de subsidieregeling vast op 20% (bij sommige pakketten 15%) van de getaxeerde waarde. De waardedaling van 80% (of 85%) wordt middels een beschikking aan u toegekend. DLG legt de uitkomst van de taxatie eerst aan u voor.

Wilt u vooraf meer duidelijkheid over de hoogte van de subsidiebijdrage, neem dan contact op met DLG. Deze kan nagaan of uw grond opgenomen is binnen het natuurgebiedsplan en een indicatie geven van de mogelijke bijdrage. Aan deze indicatie kunnen echter geen rechten worden ontleend.

De beschikking

Op basis van de door DLG getaxeerde waardedaling ontvangt u een beschikking van Dienst Regelingen Roermond (DR). Deze beschikking is pas definitief nadat u de bijbehorende kwalitatieve verplichting heeft getekend. Dit is een notariële overeenkomst tussen u en het Ministerie van LNV, waarin de wederzijdse afspraken zijn vastgelegd. Bijvoorbeeld dat de grond blijvend een natuurbestemming krijgt en houdt.

Bij de beschikking ontvangt u een voorbeeld van de kwalitatieve verplichting.

Uitbetaling in één keer

Tegelijk met de ondertekening van de kwalitatieve verplichting ondertekent u een financieringsovereenkomst met de stichting Nationaal Groenfonds. Op grond van deze overeenkomst keert het Nationaal Groenfonds de getaxeerde waardedaling in één keer aan u uit. U hoeft over het ontvangen bedrag géén inkomstenbelasting te betalen.

De eenmalige kosten voor zowel het aangaan van de kwalitatieve verplichting als eventuele overige kosten, zijn voor rekening van het Ministerie van LNV.

Brabants Particulier Grondbezit

Onderscheid basis- en pluspakketten

Bij het ontwikkelen van nieuwe natuur, kunt u kiezen uit dertig zogenaemde natuurdoelpakketten. Doelpakketten zijn ontwikkeld door de overheid om een verband te kunnen aanbrengen tussen de subsidie die een eigenaar krijgt en de prestatie die hij daarvoor levert. Er zijn *basispakketten* voor 'eenvoudige' natuur en *pluspakketten* voor natuur die moeilijker te realiseren is. Voorbeelden van basispakketten zijn: bos, heide, moeras of plas en ven. Pluspakketten zijn er bijvoorbeeld voor trilveen, nat soortenrijk grasland en soortenrijke heide. Per doelpakket geldt meestal een minimum-opervlakte van 0,5 hectare.

Quick scan

De medewerkers van de Dienst Landelijk Gebied geven informatie over natuurgebiedsplannen en subsidiemogelijkheden en -voorwaarden. Met een quickscan beoordelen zij vooraf uw inrichtingsplannen en aanvraagformulier en helpen u zo bij het aanvragen van subsidie.

In het kort...

- ✓ is uw project planologisch inpasbaar?
- ✓ zijn de percelen door de provincie aangewezen voor natuur?
- ✓ bent u eigenaar?
- ✓ aanvraagformulier opvragen en invullen
- ✓ beoordeling door DR Roermond
- ✓ taxatie DLG
- ✓ beschikking door DR Roermond
- ✓ kwalitatieve verplichting en financieringsovereenkomst
- ✓ Uitbetaling door Nationaal Groenfonds

Meer weten?

www.particulierenatuur.nl Op deze website vindt u informatie over Particulier Natuurbeheer en de meest gestelde vragen over dit onderwerp. Tevens kunt u zich op deze website aanmelden voor de vele voorlichtingsactiviteiten.

Meer informatie over de Subsidieregeling Natuurbeheer krijgt u bij de provinciale vestigingen van de Dienst Landelijk Gebied (DLG) en bij het LNV-Loket.

DLG Regio Zuid

dhr. L. Gerritsen, telefoon 013 – 59 505 95, mail l.gerritsen@minlnv.nl

Het LNV-loket

www.hetlnvloket.nl

Dienst Regelingen (voorheen LASER)

Tel. 0800 - 22 333 22

Provincie Noord-Brabant

dhr. M. Louwes, telefoon 073-68 082 99, mail mlouwes@brabant.nl

Andere betrokken organisaties:

ZLTO

Infolijn 0900 – 23 595 86, mail info@zlto.nl

Brabants Landschap

dhr. F. van Erve of dhr. E. Rijken, telefoon 0411 – 622 775.

Nationaal Groenfonds

dhr. R. Scholtz, telefoon 033 - 25 392 55, mail info@groenfonds.nl

Brabants Particulier Grondbezit;

dhr. J. Nuijsl, telefoon 0183 - 400 533, mail bpg@clootwijk.nl

Particulier Natuurbeheer: een kansrijke onderneming!

Oplegnotitie bij enquête – toelichting adressedselectie

Grootte doelgroep

Om een schatting te maken van hoeveel personen nu werkelijk in aanmerking komen voor SN-functieverandering is een uitdraai gemaakt van het aantal belastingplichtigen. Het aantal belastingplichtigen in Noord-Brabant, met een eigendom groter dan 0,5 ha. is 3.215. In feite is dit getal gebaseerd op het aantal percelen dat voor SN-functieverandering in aanmerking komt, maar zijn dubbelingen eruit gehaald. Het aantal geeft alle eigenaren weer, incl provincie, BBL, SBB, NM, gemeenten en BBL. Voor de enquête moet dit getal naar beneden worden bijgesteld, aangezien alleen particulieren tot de doelgroep behoren.

Adressedselectie

Om een goed adressenbestand te verkrijgen is als volgt te werk gegaan: vanuit de kaartanalyse was er een ruimtelijk beeld van de percelen die op basis van de huidige begrenzing in aanmerking komen SN-functieverandering (de categorie “particulier natuurbeheer of verwerving”) en de categorie “al omgevormd”. Door dit bestand te confronteren met de percelenkaart van het Kadaster, werd duidelijk wie de eigenaren van de betreffende percelen waren. (zowel landgoedeigenaren als agrariërs). Overheden en TBO's zijn uitgesloten van de selectie t.b.v. de enquête. Dubbelingen zijn eruit gehaald (1 persoon die 3 percelen heeft in Brabant wordt maar 1 keer aangeschreven; onverdeelde boedels worden ook maar 1 keer aangeschreven). De ondergrens van de subsidieregeling (0,5 ha.) was uitgangspunt. Dit leverde in totaal 1358 adressen op, zowel particulieren als een klein deel niet-natuurlijke personen (stichtingen, BV's). 43 hiervan hebben reeds grond omgevormd.

Om bij deze enquête andere processen zoals landinrichtingen niet te doorkruisen is ervoor gekozen de eigenaren van percelen in landinrichtingen te Zundert, Baarle Nassau en De Hilver niet aan te schrijven. (hierdoor zijn ca. 250 adressen buiten de selectie gevallen).

(NSW) Landgoedeigenaren

Een bijzondere subgroep binnen de enquête vormen de eigenaren van landgoederen. Aangezien NSW-rangschikking het meeste houvast biedt om landgoederen te selecteren is uitgegaan van NSW-rangschikking. In Noord-Brabant zijn ongeveer 300 NSW-landgoederen, met een gezamenlijk oppervlak van 10.600 ha. (gegevens DLG), grotendeels bos. Agrarische grond op landgoederen is in Brabant doorgaans niet opengesteld voor SN-functieverandering. Aangezien uit andere onderzoeken is gebleken dat landgoedeigenaren vaak wel hoge interesse in deelname hebben en er de mogelijkheid is via de extra stap van “Wijziging natuurgebiedsplan” toch in aanmerking te komen, is besloten deze categorie toch aan te schrijven. Op basis van de provinciale archieven betreffende

NSW-rangschikking is een aanvulling op het adressenbestand gemaakt. Dit betrof in totaal ca. 207 adressen. Hier moet wel worden vermeld dat bij de categorie NSW-landgoederen vaak niet hun eigen adres, maar dat van hun rentmeester of notaris voorhanden was (waardoor onzeker is of deze enquêtes ook goed zijn aangekomen). De rentmeesterkantoren die meer dan 5 enquêtes ontvingen, zijn daags na ontvangst van de enquêtes nagebeld, met het verzoek de enquêtes door te sturen.

Bijlage 3 d en e:
Volledige rapportage enquêteresultaten

Kansen voor Particulier Natuurbeheer in Brabant

Resultaten enquête onder particuliere grondeigenaren

februari 2007

Voorwoord

In het kader van het project ‘Kansen voor particulier natuurbeheer in Brabant’ is Peterink & Partners door het Brabants Particulier Grondbezit gevraagd een schriftelijke enquête uit te voeren onder particuliere grondeigenaren in de voor particulier natuurbeheer begrensde gebieden en de daar direct aanpalende gronden.

Het onderzoek is uitgevoerd in de periode november 2006 – januari 2007.
Dit rapport bevat de resultaten van deze enquête inclusief een analyse.

Peterink & Partners,
27 februari 2007

Inhoudsopgave

Voorwoord.....	- 1 -
Inhoudsopgave	- 2 -
1. Inleiding	- 3 -
2. Betrouwbaarheid, nauwkeurigheid en response	- 4 -
2. Betrouwbaarheid, nauwkeurigheid en response	- 4 -
2.1 Betrouwbaarheid.....	- 4 -
2.2 Nauwkeurigheid.....	- 4 -
2.3 Response.....	- 4 -
3. Beschrijvende analyse.....	- 6 -
3.1 Persoonsgegevens en eigendomsgegevens van de respondenten	- 6 -
3.2 Bereidheid tot omvorming naar natuur.....	- 8 -
3.3 Conclusie	- 16 -
Bijlagen	- 17 -
Bijlage 1	- 18 -
Bijlage 2	- 46 -
B 2.1: Afhankelijk van eerdere antwoorden.....	- 46 -
B 2.2: Uitgezet tegen wel of niet Natuurschoonweteigendom.....	- 46 -
B 2.3: Uitgezet tegen lidmaatschap agrarische natuurvereniging, landbouwbedrijf, eigenaar landgoed	- 56 -
B 2.4: Uitgezet tegen bereidheid tot omvorming naar natuur.....	- 60 -
B 2.5: andere gekruiste tabellen	- 63 -
Bijlage 3: vragenlijst	- 70 -

1. Inleiding

Welke particuliere grondbezitters in de voor particulier natuurbeheer begrensde gebieden en de daar direct aanpalende gronden in Noord-Brabant zijn bereid over te gaan tot omvorming en onder welke voorwaarden?

Deze vraag wordt beantwoord in dit rapport aan de hand van de resultaten van een enquête onder 1538 grondeigenaren. De vragenlijst, die onder deze grondeigenaren is uitgezet, is in overleg met het Brabants Particulier Grondbezit tot stand gekomen. De belangrijkste deelvragen die aan bod komen zijn:

- Wat zijn de achtergrondkenmerken van de particuliere grondbezitter?
- Tot welke doelgroep en type eigenaar behoort de particuliere grondbezitter?
- In welk gebied bevindt zich de grond van de particuliere grondbezitter?
- Heeft de particuliere grondbezitter interesse in (meer) omvorming en welke factoren spelen een rol bij het kiezen voor wel of geen omvorming?
- Binnen welke termijn wil de particuliere grondbezitter overgaan tot omvorming en om hoeveel grond gaat het?
- Welke knelpunten worden ervaren?

De ingevulde vragenlijsten zijn verwerkt in het statistische programma SPSS, waarmee gemakkelijk een grafische weergave kan worden gemaakt van de resultaten. Deze resultaten zijn opgenomen in dit rapport om op een snelle en overzichtelijke manier inzicht te verlenen in de antwoorden van de respondenten. Daarnaast is in de bijlage alle relevante informatie van de enquête opgenomen.

Bij de verwerking van de gegevens is Peterink & Partners ondersteund door UniPartners, Eindhoven.

2. Betrouwbaarheid, nauwkeurigheid en response

Alvorens gekeken wordt met welke betrouwbaarheid en nauwkeurigheid de onderzochte populatie geanalyseerd moet worden, is het belangrijk deze begrippen te definiëren. Deze definities zijn sterk onderhevig aan het gewenste resultaat van de analyse. De minimale steekproefomvang hangt weer af van deze twee begrippen, daarom zullen ze hieronder eerst eenduidig gedefinieerd worden.

2.1 Betrouwbaarheid

In een statistische analyse is het gebruikelijk om een 95% betrouwbaarheidsniveau te hanteren. Dit zegt niet dat de uitkomsten voor 95% de waarheid representeren, maar dat in 95% van de gevallen de uitkomst conform de realiteit is. In dit onderzoek wordt ook een 95% betrouwbaarheidsniveau gebruikt. Aangenomen dat de populatie normaal verdeeld is, wat een reële aanname is voor dusdanig grote populatie, betekent dit een parameterwaarde om mee te rekenen van 1,96. De betrouwbaarheid zegt echter niets over de nauwkeurigheid, deze zal nu gedefinieerd worden.

2.2 Nauwkeurigheid

Omdat een steekproef nooit de gehele populatie beslaat, zal elke steekproef afwijkingen vertonen ten opzichte van de realiteit. De gewenste steekproefomvang hangt af van de gewenste nauwkeurigheid van de resultaten. Dit zegt niets over de betrouwbaarheid van de resultaten. Voor de gewenste nauwkeurigheid is het belangrijk te kijken naar de vragenlijst. De belangrijke vragen hebben hoogstens een 6-punts schaal, zoals de vraag over leeftijdscategorie. Nu moet de nauwkeurigheid zo gekozen worden dat deze voldoende is voor de gebruikte schaal. Wanneer de nauwkeurigheid hoger ligt, valt het effect ervan weg omdat er de schaal geen ruimte laat voor verder onderscheid. Het heeft dus geen nut om de nauwkeurigheid hoger te leggen dan noodzakelijk is. Voor een 6-punts schaal ligt deze nauwkeurigheid op 8,3%.

2.3 Response

De benodigde response is afhankelijk van de gekozen waarden voor de betrouwbaarheid en nauwkeurigheid. De response wordt gegeven door

$$n = \left(\frac{z_{0.025}}{E} \right)^2 p(100 - p) \quad (1)$$

De waarde voor $z_{0.025}$ is eerder gedefinieerd als 1,96; de waarde voor E, de maximaal geaccepteerde fout, is 8,3%. De kans p representeert de kans waarmee een bepaald antwoord wordt gekozen. Aangezien er op voorhand niets bekend is van de onderzochte populatie, is ook deze kans niet bekend. In een dergelijk geval, ook wel een 'worse case' scenario genoemd, wordt een kans van 50% gekozen. Formule (1) geeft met deze waarden ingevuld een minimale benodigde response van 140. Dit aantal is ruim gehaald, aangezien er 302 enquêtes terug zijn gekomen.

Het totaal aantal verzonden enquêtes bedraagt 1538. Het totaal ontvangen enquêtes bedraagt 302. Dit komt neer op een response van 19,6%. Het benodigde percentage is $(1538/140) \cdot 100\%$, dit is 10,9%. Per groep bekeken moet de response boven deze waarde uitkomen. In de groep 'Grondeigenaren die in aanmerking komen voor omvorming' zijn 1297 enquêtes verstuurd, hiervan zijn er 250 terug gekomen. Dit houdt een response van 19,3%. In de doelgroep 'Grondeigenaren die al een keer grond hebben omgevormd' zijn 42 enquêtes verstuurd, hiervan zijn 15 enquêtes ontvangen. Dit komt neer op een response van 35%. In de doelgroep 'Eigenaren van een NSW-

landgoed' zijn 199 enquêtes verstuurd, hiervan zijn er 37 ontvangen. Dit houdt een response van 18,6 procent in. De response is dus ruim in orde.

3. Beschrijvende analyse

In dit hoofdstuk volgt een beschrijvende analyse van de vragenlijst. Allereerst wordt er een profiel geschetst van de populatie, vervolgens wordt er een analyse gegeven over de bereidheid tot omvorming naar natuur. De nadruk zal liggen op de bereidheid tot omvorming per doelgroep, evenals de beweegredenen hiervoor. De uitkomsten van de vragenlijst zijn in de tabellen van bijlage 1 te vinden. Voor gekruiste uitkomsten, dus bijvoorbeeld per doelgroep, wordt U doorverwezen naar bijlage 2.

3.1 Persoonsgegevens en eigendomsgegevens van de respondenten

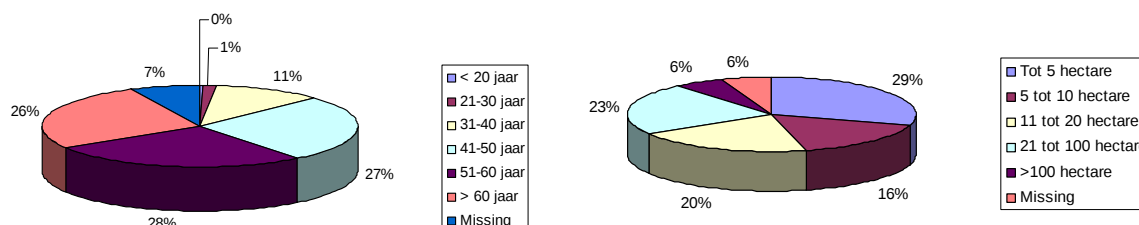

fig 3.1: Leefstijd

fig 3.2: Eigendom

In figuur 3.1 is te zien dat meer dan 80 % van de respondenten die geantwoord hebben, ouder dan 40 jaar is en meer dan een kwart is zelfs ouder dan 60 jaar. Van alle respondenten is krap 20 % lid van een agrarische vereniging. Iets meer dan de helft heeft een landbouwbedrijf, terwijl minder dan een kwart werkelijk een landgoed heeft. In de verdere analyse wordt vaak een indeling in doelgroepen gemaakt. Deze doelgroepen zijn als volgt verdeeld:

tabel 3.1 Indeling doelgroepen

	Agrariër en Landgoed-eigenaar	Agrariërs	Landgoed-eigenaren	Geen van beide	Missing
Antwoord op vraag 3a.	Ja	Ja	Nee	Nee	
Antwoord op vraag 3b.	Ja	Nee	Ja	Nee	
Aantal in doelgroep	30	124	41	81	26
Percentage in doelgroep	9.9	41.1	13.6	26.8	8.6

De respondenten die bij 3a en/of 3b niets hebben ingevuld, staan in de categorie Missing. De categorie geen van beide zal in de beschrijvende analyse ook wel aangegeven worden als 'buitenlui'. Ongeveer 16 % van de eigendommen zijn gerangschikt volgens de Natuurschoonwet. Voor landgoedeigenaren ligt dit percentage hoger, bijna 75 procent van de landgoedeigenaren is namelijk gerangschikt volgens de Natuurschoonwet. In tabel 3.2 staat dit voor alle doelgroepen kort opgesomd.

tabel 3.2 Is uw eigendom gerangschikt volgens de Natuurschoonwet (bijn. NSW-landgoed)?

	Agrariër en Landgoed-eigenaar	Agrariërs	Landgoed- eigenaren	Geen van beide	Total
Natuurschoonwet gerangschikte eigendommen	14	3	29	3	49
Niet natuurschoonwet gerangschikte eigendommen	5	81	3	38	127
Ik ben met rangschikkings- procedure bezig			2	2	4
Weet ik niet	11	40	7	38	96
Total	30	124	41	81	276

Zoals in figuur 3.2 te zien is heeft rond de helft van de respondenten minder dan tien hectare grond in eigendom, 6 % heeft meer dan honderd hectare. Driekwart van de respondenten verpacht niets van hun grond. Verder is ongeveer 60 % enige eigenaar, waar rond de 30 procent gedeeld eigenaar is. Hiervan spreekt 65 % namens alle eigenaren.

Het voornaamste grondgebruik van de respondenten is akkerbouw en/of melkveehouderij, beide in ongeveer 20% van de gevallen. Verder zijn recreatieboerderij of hobbyboer en natuurbeheer redelijk verdeeld. De meest gewenste ontwikkelingen zijn: groei en ontwikkelingen van nieuwe ideeën en/of plannen. Ruim éénderde gaf aan dat een verandering in de bedrijfstrategie niet van toepassing is.

Er zijn vier gemeenten waar meer dan vier procent van de respondenten grond heeft die in aanmerking komt voor omvorming, deze zijn: Boxtel (4,3%), Heeze-Leende (6,9%), Oirschot (4,3%) en Waalwijk (4,3%).

Van de respondenten geeft ongeveer 27 % aan in aanmerking te komen voor een SN-subsidie om grond om te vormen naar nieuwe natuur. Van de respondenten die niet in aanmerking komen of het niet weten geeft 38 % aan niet in aanmerking te hoeven/willen komen voor een dergelijke subsidie. Opvallend resultaat is, dat respondenten met een eigendom wat gerangschikt is volgens de Natuurschoonwet, vaker zeggen dat ze wel in aanmerking komen voor een subsidie SN-functieverandering dan dat ze dit niet doen. Dit is opvallend omdat veel NSW-landgoederen buiten het gebied gehouden zijn dat voor de subsidie SN-functieverandering in aanmerking komt. Nog een opvallend resultaat, is dat meer dan de helft van de niet NSW-gerangschikten niet weet dat ze in aanmerking komen voor een subsidie SN-functieverandering. Dit komen ze wel, aangezien hierop adreselectie plaats heeft gevonden. De verschillen staan overzichtelijk uiteengezet in tabel 3.3 en tabel 3.4, de getallen zijn aantallen, geen percentages.

tabel 3.3: Komt (een gedeelte van) uw grond in aanmerking voor een subsidie om uw grond om te vormen naar nieuwe natuur?

	Natuurschoonwet gerangschikte eigendommen	Niet natuurschoonwet gerangschikte eigendommen
Ja, mijn grond komt in aanmerking voor een dergelijke subsidie	17	48
Nee, mijn grond komt niet in aanmerking	10	11
Weet ik niet	20	66
Total	47	125

tabel 3.4: Zou u in aanmerking willen komen voor een SN-subsidie voor omvorming naar nieuwe natuur?

	Natuurschoonwet gerangschikte eigendommen	Niet natuurschoonwet gerangschikte eigendommen
Ja, ik zou in aanmerking willen komen voor omvorming naar permanente natuur met behulp van een SN-subsidie functieverandering	8	8
Nee, voor mij is omvorming naar natuur sowieso geen optie.	6	43
Weet ik niet	16	24
Total	30	75

Deze vragen zijn ook uitgezet tegen de eerder genoemde doelgroepen. Hierbij valt op dat 40% van de agrariërs in aanmerking komen en 46% van de landgoedeigenaren. In de categorie buitenlui weet 76% het niet. Een duidelijk resultaat is ook dat bijna de helft van de agrariërs aangeeft dat omvorming naar natuur sowieso geen optie is. Deze resultaten staan duidelijk weergegeven in tabel 3.5 en 3.6, wederom zijn de getallen aantallen, geen percentages.

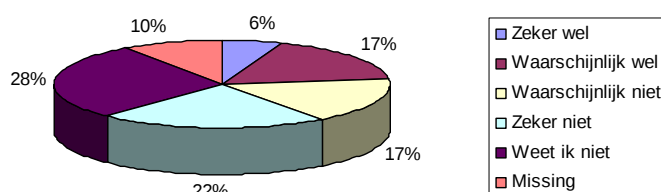
tabel 3.5: Komt (een gedeelte van) uw grond in aanmerking voor een subsidie om uw grond om te vormen naar nieuwe natuur?

	Agrariër en Landgoed-eigenaar	Agrariërs	Landgoed- eigenaren	Geen van beide	Total
Ja, mijn grond komt in aanmerking voor een dergelijke subsidie	6	50	18	15	89
Nee, mijn grond komt niet in aanmerking	4	8	5	4	21
Weet ik niet	19	65	16	59	159
Total	29	123	39	78	269

tabel 3.6: Zou u in aanmerking willen komen voor een SN-subsidie voor omvorming naar nieuwe natuur?

	Agrariër en Landgoed- eigenaar	Agrariërs	Landgoed- eigenaren	Geen van beide
Ja, ik zou in aanmerking willen komen voor omvorming naar permanente natuur met behulp van een SN-subsidie functieverandering	4	7	6	12
Nee, voor mij is omvorming naar natuur sowieso geen optie.	3	33	7	26
Weet ik niet	15	33	8	24
Total	22	73	21	62

3.2 Bereidheid tot omvorming naar natuur

figuur 3.3: Bereidheid tot omvorming

In de vragenlijst werd getoetst of de particuliere grondbezitters in Brabant bereid zijn om hun grond om te vormen tot permanente natuur. Uit figuur 3.3 wordt duidelijk dat bijna een kwart van de respondenten hiertoe bereid is, en 6% met zekerheid. Dit komt mooi overeen met vraag 14, want hierin geeft bijna een kwart van de respondenten aan dat zelf nieuwe natuur realiseren een voorkeur geniet. Met uitsluiting van eigenaren van een NSW-gerangschikt landgoed valt op dat 18 % bereid is tot omvorming, en 3% met zekerheid. Uitzetting van de leeftijd tegenover de bereidheid om te vormen levert geen echte verschillen op per leeftijdscategorie. Het valt wel op dat grondbezitters met een oppervlakte boven de honderd hectare eerder bereid zijn tot omvorming dan de respondenten met relatief kleinere oppervlakte. Eigenaren van een landgoed zijn eerder bereid grond om te vormen tot natuur dan niet-eigenaren van een landgoed. Het blijkt dat respondenten die eerder aangegeven hadden graag in aanmerking te komen voor een SN-subsidie, eerder land om willen vormen dan respondenten die aangeven deze niet te hoeven/willen. Per gemeente bekeken is de bereidheid om wel om te vormen bijna overal net zo groot als niet omvormen, in Helmond, Bladel, Oirschot en Oisterwijk wordt er echter eerder geneigd om niet om te vormen. In Waalre blijkt wel een bereidheid tot omvorming. Verder geeft van de respondenten die al ooit eerder grond om hebben gevormd naar natuur bijna 75 % aan bereid zijn dit nog een keer te doen.

De vijf voornaamste redenen waarom respondenten zouden willen omvormen staan in tabel 3.7 uitgezet tegen de vijf voornaamste redenen waarom respondenten werkelijk hebben omgevormd, dus vraag 17 tegen vraag 27. Het valt op dat deze redelijk overeen komen. Hoge subsidies is de tweede reden bij omvorming, maar wanneer er daadwerkelijk omgevormd wordt blijkt deze op de derde plaats te komen. Op de tweede plaats komt dan dat het binnen de bedrijfsstrategie/landbouwstrategie past, deze stond bij vraag 17 op twee. De laatste plaats wordt bij daadwerkelijke omvorming ook anders, namelijk dat akkerbouw en/of melkvee niet voldoende opleverde.

tabel 3.7: Vijf voornaamste redenen voor omvorming

	Vijf voornaamste redenen voor omvorming	Vijf voornaamste redenen voor daadwerkelijke omvorming
1	Uit liefde en/of interesse voor natuurbeheer	Uit liefde en/of interesse voor natuurbeheer
2	Hoge subsidies	Past binnen de nieuwe bedrijfsstrategie / landgoedstrategie
3	Past binnen de nieuwe bedrijfsstrategie / landgoedstrategie	Hoge subsidies
4	Anders	Anders
5	Hoge leeftijd / geen opvolger / ziekte; Belastingvoordeel / belastingtechnisch gunstig	Akkerbouw en/of melkvee leverde niet voldoende op

Er is een duidelijk verschil tussen grondbezitters met een niet natuurschoonwet gerangschikt eigendom en grondbezitters waarvan het eigendom wel natuurschoonwet gerangschikt is. Een overzicht van alle redenen is in tabel 3.8 uiteengezet.

tabel 3.8: Redenen voor omvorming van (extra) grond naar natuur

	Natuurschoonwet gerangschikte eigendommen	Niet natuurschoonwet gerangschikte eigendommen
Hoge subsidies	9	18
Biedt kansen om te investeren en het bedrijf te ontwikkelen	3	7
Belastingvoordeel / belastingtechnisch gunstig	5	7
Meer geld beschikbaar voor bedrijfsovername		
Afbouwen agrarisch bedrijf	3	8
Hoge leeftijd / geen opvolger / ziekte	4	8
Past binnen de nieuwe bedrijfsstrategie / landgoedstrategie	11	7
Om aan de NSW-voorwaarden te voldoen	6	
Uit liefde en/of interesse voor natuurbeheer	14	17
Minder arbeidsintensief	1	3
Akkerbouw en/of melkvee leverde niet voldoende op	8	3
Grond was minder geschikt voor landbouw		3
Anders	6	5
Total	37	49

De vijf voornaamste redenen voor omvorming naar natuur, het antwoord op vraag 17, zijn uitgezet voor elke doelgroep. Het valt op dat bij agrariërs en agrariër en landgoedeigenaar liefde en/of interesse voor natuurbeheer op de vierde plaats staat, terwijl dit bij landgoedeigenaren en buitenlui op de eerste plaats staat. De rest staat duidelijk uitgezet in tabel 3.9.

tabel 3.9: Redenen voor omvorming grond naar natuur uitgezet tegen de doelgroepen

Agrariër en Landgoedeigenaar	Agrariërs	Landgoedeigenaren	Geen van beide
1: Akkerbouw en/of melkvee leverde niet voldoende op	1: Afbouwen agrarisch bedrijf	1: Uit liefde en/of interesse voor natuurbeheer	1: Uit liefde en/of interesse voor natuurbeheer
2: Anders	2: Hoge subsidies	2: Hoge subsidies	2: Hoge subsidies
3: Past binnen de nieuwe bedrijfsstrategie / landgoedstrategie	3: Past binnen de nieuwe bedrijfsstrategie / landgoedstrategie	3: Past binnen de nieuwe bedrijfsstrategie / landgoedstrategie	3: Anders
3: Hoge subsidies	4: Hoge leeftijd / geen opvolger / ziekte	4: Belastingvoordeel / belastingtechnisch gunstig	4: Hoge leeftijd / geen opvolger / ziekte
4: Uit liefde en/of interesse voor natuurbeheer	4: Uit liefde en/of interesse voor natuurbeheer	5: Om aan de NSW-voorwaarden te voldoen	4: Belastingvoordeel / belastingtechnisch gunstig

Verder is het ook interessant te kijken wat de voornaamste redenen zijn van respondenten die zeker bereid tot omvorming en van respondenten die waarschijnlijk bereid zijn tot omvorming. Het valt op dat de 3 voornaamste redenen redelijk overeen komen. Zie tabel 3.10 voor een duidelijk overzicht.

tabel 3.10: Voornaamste redenen tot omvorming, uitgezet tegen bereidheid

Vijf voornaamste redenen voor omvorming van respondenten die zeker bereid zijn tot omvorming	Vijf voornaamste redenen voor omvorming van respondenten die waarschijnlijk bereid zijn tot omvorming
1: Uit liefde en/of interesse voor natuurbeheer	1: Uit liefde en/of interesse voor natuurbeheer
2: Past binnen de nieuwe bedrijfsstrategie / landgoedstrategie	2: Hoge subsidies
3: Hoge subsidies	3: Past binnen de nieuwe bedrijfsstrategie / landgoedstrategie
4: Belastingvoordeel / belastingtechnisch gunstig	4: Akkerbouw en/of melkvee leverde niet voldoende op
4: Hoge leeftijd / geen opvolger / ziekte	5: Afbouwen agrarisch bedrijf
4: Om aan de NSW-voorwaarden te voldoen	

Het aantal hectare wat omgevormd kan worden verschilt, dit is grafisch uitgezet in figuur 3.4.

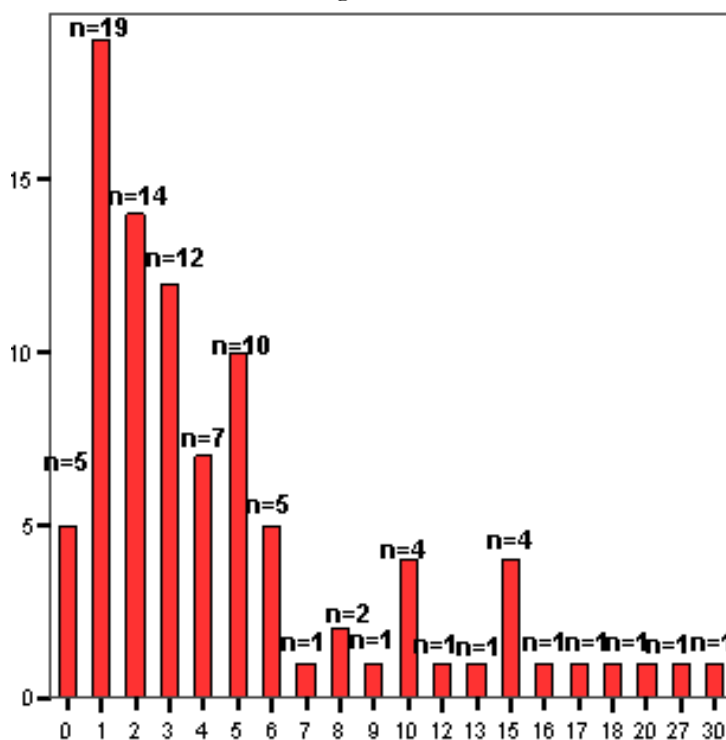

fig 3.4: Aantal hectare beschikbaar voor omvorming

Het aantal hectare wat men bereid is om te vormen is 476 hectare, waarvan 233 hectare van respondenten afkomt die het nog niet zeker weten. Respondenten die zeker wel bereid zijn om te vormen geven aan hiervoor 55 hectare beschikbaar te hebben. Dit wordt duidelijk uitgezet in tabel 3.11.

tabel 3.11: Aantal hectare beschikbaar uitgezet tegen bereidheid tot omvorming naar natuur

	Zeker wel bereid	Waarschijnlijk wel bereid	Weet ik niet	Total
Total aantal hectare beschikbaar voor omvorming	55	188	233	476

In tabel 3.12 staat het percentage wat in aanmerking komt voor omvorming, het percentage wat in aanmerking komt voor subsidie SN-functieverandering en de verhouding hiertussen. Simpel gezegd: hoeveel van het aantal hectare wat in aanmerking komt voor een SN-subsidie, zijn de respondenten bereid om te vormen tot natuur. Dit staat ook nog eens uitgezet tegen de oppervlakte van hun eigendom. Het valt op dat tot 10 hectare de respondenten drie kwart hiervan willen omvormen en respondenten met meer dan 10 hectare willen hier ongeveer 40 % van omvormen. Deze tabel staat zeer uitgebreid met toelichting als laatste tabel in bijlage 2.

tabel 3.12: Hoeveel van de grond, die in aanmerking komt voor een subsidie SN-functieverandering, zijn de respondenten bereid om te zetten tot natuur

	Tot 5 hectare	5 tot 10 hectare	11 tot 20 hectare	21 tot 100 hectare	> 100 hectare
Gemiddeld percentage in aanmerking voor omvorming	Vanaf 30 %	35% - 70%	38% - 68%	8% - 38%	Tot 7%
Gemiddeld percentage in aanmerking voor subsidie	Vanaf 40 %	45% - 90%	88%-100%	22%-100%	Tot 18%
Ratio omvorming/subsidie	0.75	0.77	0.43	0.36	0.38

Wanneer de potentiële omvormers opgesplitst worden in de doelgroepen gedefinieerd door vraag 3, valt op dat de meeste hectare uit de categorie ‘zeker wel bereid tot omvorming’ komt uit de categorie landgoedeigenaren. Ruim 70% van het aantal hectare wat omgevormd kan worden uit de categorie zeker wel bereid tot omvorming, komt van de landgoedeigenaren af. De andere resultaten staan duidelijk uitgezet in tabel 3.13.

tabel 3.13: Aantal hectare beschikbaar voor omvorming per doelgroep

	Agrariër en Landgoed-eigenaar	Agrariërs	Landgoed-eigenaren	Geen van beide	Totaal
Aantal hectare beschikbaar voor omvorming, bij respondenten die zeker wel bereid zijn tot omvorming	0	10	40	5	55
Aantal hectare beschikbaar voor omvorming, bij respondenten die waarschijnlijk wel bereid zijn tot omvorming	57	34	41	46	178
Totaal aantal hectare beschikbaar voor omvorming	57	44	81	51	233

Ook is de grootte van het eigendom uitgezet tegen het aantal hectare dat de respondenten bereid zijn om te vormen. Dit is dus per geval bekeken, en niet gemiddeld zoals in tabel 3.11. Hieruit blijkt dat in de categorie tot 5 hectare tot 60 % van het eigendom kan worden omgevormd. Bij de categorieën 5-10 hectare en 10-20 hectare is dit zelfs, respectievelijk, tot 80% en 90 %, maar bij de categorieën daarboven wordt slechts 30% en 20 % gehaald.

Verder is het aantal hectare wat de respondenten bereid zijn om te vormen met behulp van een SN-subsidie tegen het aantal hectare wat men gewoon bereid is om te vormen uitgezet. Wat hierbij opvalt, is dat slechts 25% van de gevallen overeenkomt. Dit betekent dat slecht 25% van de respondenten deze omvorming van plan is met behulp van een SN-subsidie. Er zijn slechts 7 gemeenten waar meer dan 1 keer aangegeven is dat een omvorming met behulp van een SN-subsidie een optie is. Het aantal keer per gemeente dat de respondenten hebben aangegeven grond om te vormen varieert. In tabel 3.14 staan de vier gemeenten waar dit het meeste is aangegeven.

tabel 3.14: Aantal keer een omvorming van 1 hectare of meer per gemeente

Gemeente	Aantal keer
Heeze-Leende	12
Breda	10
Oisterwijk	10
Oirschot	8
Schijndel	8
Waalwijk	8
Boxmeer	6
Boxtel	6
Deurne	6
Haaren	6
Sint-Michielsgestel	6

Bijna 65 % weet niet met welk natuurdoelpakket ze de omvorming willen bereiken. Het valt op dat respondenten die wel bereid zijn tot omvorming een pakketvoorkeur hebben, degene die het nog niet weten hebben ook nog geen voorkeur naar een pakket.

Over het algemeen kan 60 % geen tijdsinschatting maken. Van de respondenten die bereid zijn tot omvorming geeft ongeveer de helft aan een tijdsinschatting te kunnen maken. De andere helft kan dit nog niet, vaak omdat er onbekendheid is over de mogelijkheden. Wanneer er wel een tijdsinschatting gemaakt kan worden, kan de omvorming meestal binnen één of binnen twee jaar plaatsvinden. Tegenover gebiedsdoelen zijn de respondenten die wel bereid zijn tot omvorming positief, de categorie ‘weet het niet’ is neutraal.

Verder blijkt een samenwerkingsverband met andere terreinbeheerders in de meeste gevallen geen probleem te zijn.

Bij de respondenten die hebben aangegeven niet te willen omvormen zijn de voornaamste redenen om dit niet te doen:

1. *Dan blijft er te weinig grond over voor bedrijfsvoering*
2. *Permanente natuur past niet in bedrijfsstrategie*
3. *Andere (of huidige) bestemming levert meer op dan natuur*
4. *Ik vertrouw de overheid niet*
5. *Je zit er voor altijd aan vast*

Bij een splitsing van de redenen in de doelgroepen agrariër, landgoedhouder, beide en geen van beide vallen ook een aantal dingen op. Agrariërs is de grootste groep, dus bij deze vraag ook het betrouwbaarst aangezien bij de andere groepen weinig antwoorden gegeven zijn. Het valt wel op dat elke doelgroep veel verschillende redenen belangrijk vinden. De vijf voornaamste redenen staan duidelijk uiteengezet in tabel 3.15

tabel 3.15: Redenen geen grond om te vormen, uitgezet tegen de doelgroepen

Agrariër en Landgoed-eigenaar	Agrariërs	Landgoed-eigenaren	Geen van beide
1: Andere (of huidige) bestemming levert meer op dan natuur 1: Dan blijft er te weinig grond meer over voor bedrijfsvoering 3: Permanente natuur past niet in bedrijfsstrategie 3: De subsidies zijn te laag 3: Anders	1: Dan blijft er te weinig grond meer over voor bedrijfsvoering 2: Permanente natuur past niet in bedrijfsstrategie 3: Andere (of huidige) bestemming levert meer op dan natuur 4: Ik vertrouw de overheid niet 5: De subsidieregeling is te onzeker; Je zit er voor altijd aan vast; Ik loop tegen problemen aan.	1: Ik vertrouw de overheid niet 2: Teveel administratieve rompslomp 3: 9 andere redenen	1: Anders 2: Je zit er voor altijd aan vast 3: Dan blijft er te weinig grond meer over voor bedrijfsvoering 3: Grond is nog verpacht 5: Ik vertrouw de overheid niet

Bij splitsing van de redenen in eigenaren met wel/niet Natuurschoonwetgerangschikte eigendommen, vallen een aantal zaken op. Bij respondenten waarvan de eigendommen niet volgens de Natuurschoonwet gerangschikt zijn, is de voornaamste reden dat het de bedrijfsvoering en/of bedrijfsstrategie in de weg zit. Bij respondenten waarvan de eigendommen wel gerangschikt zijn volgens de Natuurschoonwet worden vooral subsidies te laag bevonden en de plannen van de provincie in gemeente zijn niet in overeenstemming. Deze redenen staan samen met de andere redenen overzichtelijk vermeld in tabel 3.16.

tabel 3.16: Redenen om geen grond te willen omvormen

	Natuurschoonwet gerangschikte eigendommen	Niet natuurschoonwet gerangschikte eigendommen
Andere (of huidige) bestemming levert meer op dan natuur	2	12
Permanente natuur past niet in bedrijfsstrategie		20
Dan blijft er te weinig grond meer over voor bedrijfsvoering	1	29
De subsidies zijn te laag	2	3
Ik ben onvoldoende op de hoogte van de mogelijkheden	1	1
Uit principe: "een boer doet zo iets niet"		4
De subsidieregeling is te onzeker		4
Ik vertrouw de overheid niet	2	12
Te veel administratieve rompslomp	1	1
Ik vind dat ik genoeg grond heb omgevormd		
Past niet in bestemmingsplan gemeente		1
Grond ligt buiten de Ecologische Hoofd Structuur (EHS)		1
Grond is nog verpacht	1	4
Ik heb te weinig kennis van natuurbeheer		1
Plannen van provincie en gemeente zijn niet in overeenstemming		2
Je zit er voor altijd aan vast	2	9
Het gaat om een (relatief) klein deel van mijn grond	1	2
Ik loop tegen problemen aan, zoals	1	6
Anders	2	3
Total	9	54

Onder de groep respondenten die nu niet bereid is tot omvorming, is er vrijwel geen interesse om in de toekomst alsnog grond om te vormen, namelijk iets meer dan 6%. De voornaamste overweging om dit dan alsnog te doen is als er vervangende grond zou worden aangeboden of geld om vervangende grond te kopen.

Opvallend is dat respondenten uit de categorie 'agrariër en landgoedeigenaar' de enige doelgroep is waarin, als voorheen is aangegeven dat er geen interesse is in omvorming naar natuur, bij vraag 25 wordt aangegeven dat er in de toekomst waarschijnlijk wel interesse is in omvorming naar natuur. Het valt op dat respondenten die hebben aangegeven in de toekomst (vraag 25) eventueel nog wel interesse te hebben in omvorming van grond als belangrijkste redenen voor deze heroverweging geven:

1: *Als functieverandering van mijn gebouwen mogelijk is*

1: *Anders*

Het valt op dat respondenten die hebben aangegeven in de verdere toekomst (vraag 25) ook geen interesse te hebben in omvorming van grond als belangrijkste redenen om toch te heroverwegen geven:

1: *Als mij vervangende grond wordt aangeboden of geld om vervangende grond te kunnen kopen*

2: *Ruimere financiële mogelijkheden*

3: *Anders*

Het aantal respondenten dat bij vraag 25 positiever is geworden tegenover omvorming van grond naar natuur, is negen. Hiervan zijn er zes van waarschijnlijk niet bereid dit te doen in vraag 16 naar waarschijnlijk wel gegaan. Verder zijn er twee van zeker niet bereid bij vraag 16 naar waarschijnlijk wel bereid gegaan, en 1 van zeker niet bereid naar zeker wel bereid.

Grondbezitters die in het verleden grond hebben omgevormd tot natuur hebben dit vooral gedaan uit liefde en/of interesse voor natuurbeheer, maar ook voor hoge subsidies, omdat het binnen de nieuwe strategie past en omdat akkerbouw en/of melkvee niet voldoende opleverde.

De meeste respondenten hebben zich al georiënteerd en verdiept. Dit hebben ze bijvoorbeeld gedaan in het beheren van natuur of het natuurplangebied. 8.5% van de respondenten heeft de nieuwe natuur al aangelegd. Meer dan de helft heeft hier echter wel knelpunten bij ervaren, met als grootste knelpunt bureaucratie. De vijf voornaamste knelpunten staan uitgezet in tabel 3.17.

tabel 3.17: Knelpunten bij omvorming naar natuur

1: Bureaucratie
2: Moeilijk om de juiste informatie te achterhalen
3: Ingewikkelde of langdurige procedures
4: Gemeentelijk bestemmingsplan
5: Verschillende partijen betrokken; verschillende aanspreekpunten

Uiteindelijk werd nog gevraagd welke aanvullende factoren het interessanter zouden maken om bij te dragen aan de vorming van nieuwe natuur. Meer dan 30% van de respondenten is van mening dat een alternatieve bestemming voor de bestaande agrarische activiteiten zou bijdragen. Hierbij denken veel respondenten aan een nieuw landgoed of een woonruimte. Ook werd een ruil van de huidige begrensde grond tegen onbegrensde grond en alternatieve grond om de huidige bedrijfsvoering voort te zetten vaak genoemd als aanvullende factor.

Het valt op dat respondenten die bij vraag 25 aangaven omvorming te overwegen, als aanvullende factor een alternatieve bestemming voor bestaande agrarische activiteiten gaven. Bij de respondenten die omvorming in de toekomst niet zo zien zitten is andere grond voor agrarische doeleinden een aanvullende factor.

3.3 Conclusie

Als afsluiting van deze analyse worden er conclusies getrokken. Van de respondenten bleek meer dan 80% ouder dan 40 jaar te zijn. 20 % is lid van een agrarische organisatie. De belangrijkste vormen van bedrijfsvoering van de respondenten zijn akkerbouw en melkveehouderij. In de toekomst zien de respondenten als meest gewenste ontwikkeling voor de voortzetting van hun bedrijf een groei en ontwikkeling van nieuwe ideeën en/of plannen. Van de respondenten is 27 procent op de hoogte dat zij in aanmerking komen voor een subsidie SN-functieverandering. Van de respondenten die denken hiervoor niet in aanmerking te komen, of het niet weten, wil 17% in aanmerking komen voor een omvorming met behulp van een SN-subsidie. 39% wil dit niet. Meer dan de helft van niet respondenten van wie het eigendom niet gerangschikt is volgens de natuurschoonwet, weet niet dat ze in aanmerking komen voor een subsidie SN-functieverandering. Dit komen ze wel, want hier heeft adresselectie op plaatsgevonden.

Een kwart van de respondenten is bereid tot omvorming naar natuur, met uitsluiting van eigenaren met een NSW-gerangschikt landgoed is deze 18%. De bereidheid tot omvorming is echter wel onderheven aan de doelgroep waar de respondenten uitkomen. Zo zijn eigenaren van meer dan honderd hectare grond eerder bereid om grond om te vormen tot natuur. Landgoedeigenaren zijn eerder bereid tot omvorming naar natuur. Respondenten die eerder grond hebben omgevormd in natuur, zijn zeer bereid om dit nog een keer te doen. Maar liefst 75% is hiertoe bereid.

Het aantal hectare dat de respondenten wensen om te vormen ligt meestal onder de 10 hectare. De respondenten met relatief minder grond, tot 20 hectare, zijn bereid een groter deel van hun grond om te zetten in natuur dan de respondenten met relatief meer grond, respectievelijk tot 90% en tot 30%. In totaal zijn de respondenten zeker bereid 55 procent om te vormen en waarschijnlijk wel bereid 188 hectare om te vormen.

De belangrijkste redenen, onder omvormers met ervaring of respondenten die serieuze plannen tot omvorming hebben gehad, om grond om te vormen tot natuur zijn:

1. liefde en/of interesse voor natuurbeheer;
2. past binnen de nieuwe bedrijfsstrategie/landgoedstrategie
3. hoge subsidies

De belangrijkste redenen voor omvorming bij respondenten die bereid zijn om in de toekomst om te vormen zijn:

1. liefde en/of interesse voor natuurbeheer;
2. hoge subsidies
3. past binnen de nieuwe bedrijfsstrategie/landgoedstrategie

Deze lijken dus veel op elkaar.

De belangrijkste redenen om grond niet om te vormen tot natuur zijn

1. Dan blijft er te weinig grond over voor bedrijfsvoering
2. Permanente natuur past niet in bedrijfsstrategie
3. Andere (of huidige) bestemming levert meer op dan natuur

De belangrijkste redenen om vervolgens te heroverwegen grond om te vormen in de toekomst zijn ruimere financiële mogelijkheden, functieverandering van gebouwen en een combinatiemogelijkheid voor de ontwikkeling van een nieuw landgoed. Verder is de belangrijkste aanvullende factor voor heroverweging een alternatieve bestemming, zoals een nieuw landgoed of woonruimte.

Bijlagen

Bijlage 1

Antwoorden op de vragen.

In deze bijlage zijn alle antwoorden per vraag gerangschikt. Hierbij is er telkens aangegeven hoeveel mensen er hebben gereageerd en wat het percentage is van de totale doelgroep. Er is gekozen om deze doelgroep vast te stellen op een aantal waarbij de 'missing' zijn meegenomen. Dit is gedaan omdat men een totaal beeld wil schetsen van de populatie en het daarom van belang is ook de mensen mee te nemen die gereageerd zouden moeten hebben maar dat op één of andere reden niet gedaan hebben. Hierdoor wordt voorkomen dat men vertekenende percentages gaat gebruiken in de conclusies. Nu is er gekozen om conclusies te baseren op de totale sample grootte en niet op het aantal mensen wat daadwerkelijk heeft gereageerd. Verder is het natuurlijk zo dat percentages altijd kunnen worden gelezen op volgorde van grootte, de grootste groep zal percentueel nog steeds het grootst zijn als men de 'missing' waarden verwijderd.

Allereerst wordt de vraag herhaald, vervolgens worden de antwoordmogelijkheden gegeven met erachter het aantal keer dat het antwoord is gegeven en hoeveel procent dit is. Het kan zijn dat er bij meerkeuze vragen meer dan 302 antwoorden voorkomen, dit is dan omdat elk antwoord 1 keer telt, dus als a en b als antwoord gegeven wordt, krijgt a één keer erbij en b ook. Bij sommige meerkeuzevragen is een limiet gesteld, bijvoorbeeld 3. Wanneer er dan 4 of meer antwoorden gegeven worden vallen de laatste weg.

Bij vragen 9, 13b en 17 tot en met 26 zijn de antwoorden afhankelijk van een antwoord gegeven bij een eerdere vraag. Hier zijn dan ook alleen de antwoorden meegenomen waarbij daadwerkelijk doorverwijzing naar die vraag het geval was.

1. In welke leeftijdscategorie valt u?

	Frequency	Percent
Valid < 20 jaar	1	.3
21 – 30 jaar	4	1.3
31 – 40 jaar	34	11.3
41 – 50 jaar	80	26.5
51 – 60 jaar	81	26.8
> 60 jaar	80	26.5
Total	280	92.7
Missing	22	7.3
Total	302	100.0

2. Bent u lid van een agrarische natuurvereniging of daaraan gerelateerde organisatie?

	Frequency	Percent
Valid Ja	59	19.5
Nee	228	75.5
Total	287	95.0
Missing	15	5.0
Total	302	100.0

3a. Heeft u een landbouwbedrijf?

	Frequency	Percent
Valid Ja	160	53.0
Nee	128	42.4
Total	288	95.4
Missing	14	4.6
Total	302	100.0

3b. Heeft u een landgoed?

	Frequency	Percent
Valid Ja	71	23.5
Nee	205	67.9
Total	276	91.4
Missing	26	8.6
Total	302	100.0

4. Is uw eigendom gerangschikt volgens de Natuurschoonwet (bijv. NSW-landgoed)?

	Frequency	Percent
Valid Ja	49	16.2
Nee	129	42.7
Ik ben met rangschikkingsprocedure bezig	4	1.3
Weet ik niet	105	34.8
Total	287	95.0
Missing	15	5.0
Total	302	100.0

5. Hoeveel hectare grond heeft u in eigendom

	Frequency	Percent
Valid Tot 5 hectare	90	29.8
5 tot 10 hectare	49	16.2
11 tot 20 hectare	61	20.2
21 tot 100 hectare	68	22.5
> 100 hectare	17	5.6
Total	285	94.4
Missing	17	5.6
Total	302	100.0

6. Hoeveel hectare grond van uw eigendom verpacht u

	Frequency	Percent
Valid Geen	226	74.8
Tot 5 hectare	23	7.6
5 tot 10 hectare	10	3.3
11 tot 20 hectare	7	2.3
21 tot 100 hectare	9	3.0
> 100 hectare	11	3.6
Total	286	94.7
Missing	16	5.3
Total	302	100.0

7. Indien er sprake is van een agrarisch bedrijf, uit hoeveel hectare bestaat uw totale bedrijfsomvang (eigendom + gepachte gronden)?

	Frequency	Percent
Valid		
Niet van toepassing	114	37.7
Tot 5 hectare	18	6.0
5 tot 10 hectare	20	6.6
11 tot 20 hectare	34	11.3
21 tot 100 hectare	75	24.8
> 100 hectare	11	3.6
Total	272	90.1
Missing	30	9.9
Total	302	100.0

8. Bent u de enige eigenaar, of is er sprake van 'gedeeld eigenaarschap'?

	Frequency	Percent
Missing	24	7.9
Enige eigenaar	186	61.6
Als echtpaar eigenaar	77	25.5
Onverdeelde boedel, de grond is geërfd samen met broers, zussen	15	5.0
Total	302	100.0

9. Als er sprake is van gedeeld eigendom of onverdeelde boedel, vult u de enquête in namens alle eigenaren?

	Frequency	Percent
Ja, ik spreek namens iedereen	60	65.2
Nee, ik spreek op persoonlijke titel	17	18.5
Anders	4	4.3
Missing	11	12.0
Total	92	100

9. anders:

	Frequency	Percent
Als echtpaar	1	25
Broer en zus, als bewindvoerders	1	25
Man en Vrouw	1	25
Namens moeder en zoon	1	25
Total	4	100

10. Wat is uw belangrijkste grondgebruik?

	Frequency	Percent
Melkveehouderij	74	19.0
Intensieve veehouderij	26	6.6
Zoogkoeien en vleesvee	34	8.7
Glastuinbouw	7	1.8
Tuinbouw in open grond	18	4.6
Gebouwgebonden teelten	1	2.8
Bosbouw	16	4.1
Akkerbouw	84	21.5
Natuurbeheer	35	9.0
Recreatieboerderij of hobbyboer	45	11.5
Anders	50	12.8
Total	390	100

10. anders:

Meerdere antwoorden mogelijk.

	Frequency	Percent
Beeldentuin	1	1.9
Beeldentuin met natuur	1	1.9
Braakliggend terrein	2	3.8
Dagrecreatiebedrijf	1	1.9
Gedeeltelijk gras en bomen ecologisch beheer	1	1.9
Golfbaan	2	3.8
Grasland	2	3.8
Grasland, Vakantiewoningen	1	1.9
Jaarlijkse verkoop van maïs	1	1.9
Jongvee opfok	3	5.7
Kasteelpark	1	1.9
Mogelijk bouwgrond	1	1.9
ong 0.55 hectare planten	1	1.9
Paarden	13	24.5
Paarden en Pony's voor recreatie	1	1.9
Paarden, Park	1	1.9
Paarden, Schapen	1	1.9
Paardensport	1	1.9
Reigerkolonie voor paarden	1	1.9
Schapen	4	7.5
Schapen, Pony's, Hooiland	1	1.9
Tuin	1	1.9
Uitbreiding privé tuin	1	1.9
Verpacht	1	1.9
Verpachting	1	1.9
Voetbalveld	1	1.9
Waterwinning	1	1.9
Weiland	4	7.5
Wonen in residentie Petruspark 66	1	1.9
Wonen/Privé-gebruik	1	1.9
Total	53	100.0

11. Indien u uw bedrijfsvoering verandert, wat zijn dan de gewenste ontwikkelingen?

Soms meerdere antwoorden per keer gegeven.

	Frequency	Percent
Groei	67	20.4
Schaalvergroting	40	12.2
Verbreiding en/of diversificatie naar andere agrarische activiteiten	16	4.9
Ontwikkeling van nieuwe ideeën en/of plannen	70	21.3
Anders	27	8.2
Niet van toepassing	109	33.1
Total	329	100

11. anders:

	Frequency	Percent
Aansluiting bij 'Grenspark'	1	3.7
Afbouwen	2	7.4
Bijkopen van dode hoeken om het gebied als één geheel te kunnen beheren.	1	3.7
Braak liggen	1	3.7
Gedeeltelijk functieverandering in natuurgebieden, gedeeltelijk jaarlijkse verhuur binnen 5 jaar	1	3.7
Landgoed MSW aanleggen	1	3.7
Meer kalfvaarzen	1	3.7
Meer verhuur gebouwen of gedeeltes ervan	1	3.7
Natuurbeheer	1	3.7
Natuurbeheer, nieuwe bedrijfstak snijheesters telen uitbouwen (reeds gestart)	1	3.7
Natuurlijk landschap	1	3.7
Natuurontwikkeling	1	3.7
Ontwikkeling nieuwe natuur	1	3.7
Oprichting zorgboerderij (appartementen)	1	3.7
Paardenhouderij	1	3.7
Pachtgrond afstoten aan Brabants Landschap, dit is een voordeel voor Brabants landschap anders heb je nog 35 jaar te maken met deze pachter. Dus geen natuur op deze grond zolang ik pacht heb.	1	3.7
Terug dringen van het aantal recreanten	1	3.7
Tuin/plantencentrum	1	3.7
Tweede woning in het kader rood voor groen	1	3.7
Verbetering van de verkaveling	1	3.7
Verhuizen	1	3.7
Verhuurbaar stellen perceel grond	1	3.7
Verkopen	2	7.4
Verplaatsen	1	3.7
Wil dan vervangende grond	1	3.7
Total	27	100.0

12. In welke gemeente(n) bevindt uw grond zich, die voor omvorming in aanmerking komt?

Meerdere antwoorden mogelijk.

	Frequency	Percent
Niet ingevuld	21	6.0
's-Hertogenbosch	1	0.2
Alphen-Chaam	7	2.0
Asten	2	0.6
Bergeijk	3	0.9
Bergen op Zoom	2	0.6
Bernheze	3	0.9
Best	5	1.4
Bladel	11	3.2
Boxmeer	9	2.6
Boxtel	15	4.3
Breda	10	2.9
Cranendonck	3	0.9
Cuijk	3	0.9
Deurne	7	2.0
Drimmelen	2	0.6
Eersel	4	1.2
Eindhoven	4	1.2
Esch	1	0.3
Etten-Leur	4	1.2
Geldrop-Mierlo	8	2.3
Gemert-Bakel	1	0.3
Gerwen en Nederwetten	5	1.4
Gilze en Rijen	1	0.3
Goirle	5	1.4
Grave	4	1.2
Haaren	9	2.6
Halderberge	3	0.9
Heeze-Leende	24	6.9
Helmond	3	0.9
Heusden	1	0.3
Hilvarenbeek	3	0.9
Laarbeek	1	0.3
Landerd	2	0.6
Loon op Zand	2	0.6
Mill en Sint Hubert	6	1.7
Moerdijk	2	0.6
Neunen	4	1.1
Oirschot	15	4.3
Oisterwijk	13	3.7
Oss	1	0.3
Reusel-De Mierden	7	2.0
Rijsbergen	1	0.3
Roosendaal	1	0.3
Rucphen	2	0.6
Schijndel	6	1.7
Sint-Michielsgestel	12	3.4
Sint-Oedenrode	10	2.9
Sint Anthonis	4	1.1
Someren	9	2.6
Son en Breugel	6	1.7
Sprang Capelle	1	0.3
Steenbergen	6	1.7
Tilburg	3	0.9
Uden	5	1.4
Valkenswaard	6	1.7
Veghel	2	0.6
Veldhoven	2	0.6
Vught	7	2.0
Waalre	2	0.6
Waalwijk	15	4.3
Werkendam	3	0.9
Woensdrecht	1	0.3
Woudrichem	1	0.3
Zundert	6	1.8
Total	348	100.0

13a. Weet u of (een gedeelte van) uw grond in aanmerking komt voor een subsidie om uw grond om te vormen naar nieuwe natuur (SN-subsidie; functieverandering)?

Wanneer er is ingevuld in aanmerking te komen maar niet ingevuld is hoeveel hectare wordt dit als missing gerekend.

	Frequency	Percent
Valid		
Ja ik kom in aanmerking voor ... hectare	82	27.2
Nee, ik kom niet in aanmerking	22	7.3
Weet ik niet	170	56.3
Total	274	90.8
Missing	28	9.2
Total	302	100.0

13a. Ik kom in aanmerking voor aantal hectare:

	Frequency	Percent
<1	1	1.2
0.65	1	1.2
0.8	2	2.4
0.9	2	2.4
1	2	2.4
1.1	1	1.2
1.2	1	1.2
1.5	4	4.9
1.5235	1	1.2
1.70	1	1.2
2	5	6.1
2.1	1	1.2
2.1010	1	1.2
2.2	1	1.2
2.5	1	1.2
2.65	1	1.2
2.7	1	1.2
3	1	1.2
3.5	2	2.4
4.62	1	1.2
4.71	1	1.2
5	7	8.5
5.5	1	1.2
6	7	8.5
6.25	1	1.2
7	4	4.9
7.22	1	1.2
8	2	2.4
9	3	3.7
10	1	1.2
12	1	1.2
13	2	2.4
14	1	1.2
15	1	1.2
16	1	1.2
16.5	1	1.2
17	2	2.4
18	1	1.2
19	1	1.2
24	1	1.2
25	1	1.2
26	1	1.2
27	1	1.2
30	2	2.4
38	1	1.2
Total	82	100.0

13b. Zou u in aanmerking *willen* komen voor omvorming naar nieuwe (permanente) natuur met behulp van SN-subsidie functieverandering?

	Frequency	Percent
Ja, ik zou in aanmerking willen komen voor ... hectare	32	16.7
Nee, voor mij is omvorming naar natuur sowieso geen optie	74	38.5
Weet ik niet	84	43.8
Missing	2	1.0
Total	192	100

13b: Ja, ik zou in aanmerking willen komen voor ... hectare

	Frequency	Percent
0.1	1	3.1
0.18	1	3.1
0.5	1	3.1
0.8	1	3.1
1	5	15.6
1 tot 1.5	1	3.1
1.5	2	6.3
1.6	1	3.1
2	1	3.1
3	1	3.1
4	3	9.4
4.5	2	6.3
5	3	9.4
6	2	6.3
7	1	3.1
9	1	3.1
15	2	6.3
16.5	1	3.1
17	1	3.1
zeker 7, eventueel 65	1	3.1
Total	32	100.0

14. Ervan uitgaande dat op (een deel van) uw grond nieuwe natuur kan worden gerealiseerd, waar gaat dan uw voorkeur naar uit?

	Frequency	Percent
Valid		
Agrarische functie behouden en dus niet omvormen naar natuur, noch verkopen	66	21.9
Zelf nieuwe natuur realiseren	74	24.5
Begrensde grond tegen marktprijs verkopen aan natuurbeschermingsorganisaties	29	9.6
Grond tegen marktprijs verkopen aan een andere particulier, die de grond vervolgens omvormt.	4	1.3
Het bedrijf verplaatsen, indien bedrijfsverplaatsing volledig wordt gefinancierd en gefaciliteerd	28	9.3
Weet ik niet	62	20.5
Total	263	87.1
Missing	39	12.9
Total	302	100.0

15. Heeft u reeds grond omgevormd tot permanente natuur (m.b.v. SN-subsidie;functieverandering)?

	Frequency	Percent
Valid Ja	45	14.9
Nee	237	78.5
Total	282	93.4
Missing	20	6.6
Total	302	100.0

16. Bent u bereid om uw grond om te zetten in permanente natuur (m.b.v. SN-subsidie; functieverandering)?

	Frequency	Percent
Valid Zeker wel	18	6.0
Waarschijnlijk wel	52	17.2
Waarschijnlijk niet	50	16.6
Zeker niet	67	22.2
Weet ik niet	86	28.5
Total	273	90.4
Missing	29	9.6
Total	302	100.0

17. Wat zou voor u een reden zijn om (extra) grond om te vormen in blijvende natuur?

Meerdere antwoorden mogelijk

	Frequency	Percent
Hoge subsidies	46	17.8
Biedt kansen om te investeren en het bedrijf te ontwikkelen	11	4.3
Belastingvoordeel / belastingtechnisch gunstig	20	7.8
Meer geld beschikbaar voor bedrijfsovername	1	0.4
Afbouwen agrarisch bedrijf	17	6.6
Hoge leeftijd / geen opvolger / ziekte	20	7.8
Past binnen de nieuwe bedrijfsstrategie / landgoedstrategie	27	10.4
Om aan de NSW-voorwaarden te voldoen	8	3.1
Uit liefde en/of interesse voor natuurbeheer	54	20.9
Minder arbeidsintensief	10	3.9
Akkerbouw en/of melkvee leverde niet voldoende op	17	6.6
Grond was minder geschikt voor landbouw	5	1.9
Anders	22	8.5
Total	258	100

17. anders:

	Frequency	Percent
alleen als er schapen gehouden kunnen worden	1	4.5
Als geïntegreerd plan voor economische dragers van het landgoed	1	4.5
beheersmatig hobby boer	1	4.5
bescherming grondwater (waterwingebied)	1	4.5
Bestaande subsidies zijn niet hoog genoeg	1	4.5
betere huiskavel	1	4.5
Bij mogelijkheid uitbreiding: eenheid creëren	1	4.5
EHS vorming binnen bepaalde tijd	1	4.5
geen pachter te vinden die behoorlijke pacht betaalt	1	4.5
iets semi landbouw mee te ontwikkelen	1	4.5
ik ben op de hoogte van de regelingen, ik kan nu geen keuze maken	1	4.5
overname schoonzoon	1	4.5
rood voor groen	1	4.5
Ruilverkaveling	1	4.5
subsidies moeten hoger	1	4.5
Uit liefde voor natuur	1	4.5
uitbreiding landgoed	1	4.5
uitbreiding vakantiewoningen	1	4.5
uitbreidingsmogelijkheden ter plaatse	1	4.5
vanwege nieuwe bedrijfstak snijheesters telen heb ik niet alle grond		4.5
nodig en wil ik toch al deel van de grond verkopen, met name de grond op afstand.	1	
Vergoeding voor glastuinbouw is te laag	1	4.5
Ze kunnen grond aankomen dan is het hun grond kunnen ze zoveel		4.5
natuur maken als ze willen maar tegen conform marktwaarde waar ik		
grond voor terug kan kopen of uitruilen met herinrichting mogelijkheden	1	
genoeg van mijn kant, nu jullie nog. Wanneer kunnen we van jullie iets		
verwachten?		
Total	22	100.0

18. Hoeveel grond zou u (extra) willen omvormen? (afgerond op hele hectare)

hectare	Frequency	Percent
0	5	3.2
1	19	12.2
2	14	9.0
3	12	7.7
4	7	4.5
5	10	6.4
6	5	3.2
7	1	0.6
8	2	1.3
9	1	0.6
10	4	2.6
11		0.0
12	1	0.6
13	1	0.6
15	4	2.6
16	1	0.6
17	1	0.6
18	1	0.6
20	1	0.6
27	1	0.6
30	1	0.6
Missing	64	41.0
Total	156	100

19. Voor welk natuurdoelpakket zou u kiezen?

	Frequency	Percent
Basispakket	20	12.8
Pluspakket	15	9.6
Weet ik niet	100	64.1
Missing	21	13.5
Total	156	100

20. Binnen welke termijn denkt u de omvorming te realiseren?

	Frequency	Percent
Binnen ... jaar	37	23.7
Ik kan geen tijdsinschatting maken	94	60.3
Missing	25	16.0
Total	156	100

20. Termijn:

	Frequency	Percent
binnen 0 jaar	1	2.7
binnen 1 jaar	16	43.2
binnen 1 jaar, heb nu al deel van de grond te koop, als de regering niet snel doorgaat kan het niet meer want er zijn al meer potentiële kopers, maar als het snel kan voor natuurbeheer heeft dat mijn voorkeur vanuit ideologisch motief.	1	2.7
binnen 10 jaar	2	5.4
binnen 2 jaar	7	18.9
binnen 3 jaar	1	2.7
binnen 4-6 jaar	1	2.7
binnen 4 jaar	1	2.7
binnen 5 jaar	4	10.8
binnen 6 jaar, zijn al begonnen 1	1	2.7
binnen 7 jaar	1	2.7
korte termijn	1	2.7
Total	37	100.0

20. reden:

57 respondenten hebben aangegeven waarom ze geen tijdsinschatting kunnen maken, 37 geven hier geen reden voor.

	Frequency	Percent
aanvraagprocedure	1	1.8
afbouw bedrijf, geen budget, onduidelijke toekomst	1	1.8
Afhankelijk van Brabant landschap	1	1.8
afhankelijk van de tegenprestatie	1	1.8
afhankelijk van de voorwaarden	1	1.8
afhankelijk van derden	1	1.8
afhankelijkheid beleidsmatige procedures	1	1.8
Bedrijfssituatie/opvolging	1	1.8
ben er niet serieus mee bezig	1	1.8
de grond is verpacht	1	1.8
de open einden die het project heeft	1	1.8
de reden van een bestemmingsplan van de gemeente en eventueel de veranderingen	1	1.8
de tijd die de overheid nodig heeft	1	1.8
de totale onbekendheid, hangt sterk af van de financiële aanbidding	1	1.8
de veel te lage vergoedingen	1	1.8
de vele onzekerheden	1	1.8
de wisselende verkopen momenteel van de bomenkwekerij producten	1	1.8
eerst kansen i.v.m. landgoed duidelijker	1	1.8
erfpacht loopt tot 2013	1	1.8
geen grond beschikbaar	1	1.8
gevolgen mestwetgeving, verwerven aanpalende percelen	1	1.8
hangt samen met de ontwikkeling van een nieuw landgoed (rood voor groen)	1	1.8
heb alle tijd	1	1.8
het feit dat waterbedrijven vooralsnog niet voor functieverandering in aanmerking komen	1	1.8
het probleem van 1.25 hectare te weinig voor rood voor groen	1	1.8
Hoe verloopt het met ons gezin	1	1.8
ik geen agrarische gronden in mijn bezit heb, ben geen boer maar slechts natuurliefhebber, en moet dus eerst weer ergens een stuk grond aankopen.	1	1.8
inpasbaarheid in bedrijf	1	1.8
ligt aan de doelstellingen	1	1.8
misschien overdracht aan kinderen	1	1.8
mogelijkheden danwel onmogelijkheden voor functieverandering van landschap, landbouw in natuur	1	1.8
niet genoeg geïnformeerd en geen internet	1	1.8
niet voldoende informatie	1	1.8
nog onduidelijk	1	1.8
nog onvolledige besluitvorming daarover	1	1.8
omdat ik 93 jaar ben	1	1.8
Onbekend met de mogelijkheden, bij deze het verzoek om met u van gedachten te wisselen over de eventuele mogelijkheden.	1	1.8
onbekendheid	1	1.8
onbekendheid met de materie	1	1.8
onduidelijk wanneer/hoeveel/over te nemen is, als er al overgenomen kan worden	1	1.8
Onvoldoende inzicht	1	1.8
onzekerheid DLG	1	1.8
overheid	1	1.8
planologische ontwikkelingen	1	1.8
te weinig kennis over voorwaarden en mogelijkheden om op termijn op andere locatie verder te boeren	1	1.8
toekomstige omstandigheden	1	1.8
toekomstige ontwikkelingen	1	1.8
toekomstplannen van dit land in richting Ulvenhout-Galder	1	1.8
vanwege de consequenties	1	1.8
vanwege de onbekende mogelijkheden	1	1.8
vanwege de procedure die we de afgelopen 15 jaar al gehad	1	1.8
vanwege wensen principaal	1	1.8
vind ik niet zo belangrijk	1	1.8
weet er niet genoeg vanaf	1	1.8
weet niet hoe vlug zo iets geregeld is	1	1.8

weet niet wat er voor pakketten zijn die voor mij het beste is	1	1.8
weet niet wat wel en niet mogelijk is	1	1.8
Total	57	100.0

21. Als u functieverandering met behulp van SN-subsidie wilt realiseren, bent u dan ook bereid om rekening te houden met gebiedsdoelen (zoals hydrologische ingrepen)?

	Frequency	Percent
Ja	49	31.4
Nee	16	10.3
Neutral	76	48.7
Missing	15	9.6
Total	156	100

22. Bent u bereid samen te werken met andere terreinbeheerders?

	Frequency	Percent
Nee	16	10.3
Ja, ik werk graag samen met andere particulieren	11	7.1
Ja, ik werk graag samen met terreinbeherende organisaties in de buurt, zoals Staatsbosbeheer, Natuurmonument, Brabants Landschap	49	31.4
Neutral	68	43.6
Missing	12	7.7
Total	156	100

23. Voeg een kaartje toe met de ligging van de percelen die u wenst om te vormen naar nieuwe natuur of die u wenst te verkopen ten behoeve van natuurontwikkeling.

	Frequency	Percent
Kaartje toegevoegd	26	16.6
Geen kaartje toegevoegd	118	75.6
Beschrijving, deze staat niet in de tabel omdat het enquêteafhankelijk is, het staat in de Excel file.	12	7.7
Total	156	100

24. Wat is voor u een reden om op dit moment géén grond te willen omvormen of geen extra grond te willen omvormen?

Er zijn 146 personen die geantwoord hebben, meerdere antwoorden mogelijk

	Frequency	Percent
Andere (of huidige) bestemming levert meer op dan natuur	26	11.5
Permanente natuur past niet in bedrijfsstrategie	26	11.5
Dan blijft er te weinig grond meer over voor bedrijfsvoering	46	20.2
De subsidies zijn te laag	10	4.4
Ik ben onvoldoende op de hoogte van de mogelijkheden	10	4.4
Uit principe: "een boer doet zo iets niet"	6	2.6
De subsidieregeling is te onzeker	7	3.1
Ik vertrouw de overheid niet	22	9.7
Te veel administratieve rompslomp	5	2.2
Ik vind dat ik genoeg grond heb omgevormd	2	0.9
Past niet in bestemmingsplan gemeente	2	0.9
Grond ligt buiten de Ecologische Hoofd Structuur (EHS)	1	0.4
Grond is nog verpacht	8	3.5
Ik heb te weinig kennis van natuurbeheer	3	1.3
Plannen van provincie en gemeente zijn niet in overeenstemming	2	0.9
Je zit er voor altijd aan vast	20	8.8
Het gaat om een (relatief) klein deel van mijn grond	5	2.2
Ik loop tegen problemen aan, zoals	9	4.0
Anders	17	7.5
Total	227	100

24. problemen/anders:

17 personen geantwoord, enkele personen meerdere opties gegeven

	Frequency	Percent
De grond is verpacht voor asperges gedurende 10 jaar, Mest afzet	1	3.85
De huidige aanwending van mijn grond is natuur	1	3.85
De huidige situatie past precies bij ons	1	3.85
er ligt al meer dan 25 jaar een voetbalveld en die wil ik er zo niet af jagen.	1	3.85
gebruik grond als hobbyboer	1	3.85
graag oppervlakte handhaven	1	3.85
Grond is en deel van de zekerheid onder het bedrijf, bij waardevermindering daalt de zekerheid evenredig.	1	3.85
grond is in gebruik bij familielid. Het is ook maar een klein stukje heide, 0.6 hectare	1	3.85
grond ligt vast aan mijn huis, kan bijvoorbeeld geen paarden meer houden	1	3.85
het is zo goed	1	3.85
Huis kavel wordt kleiner	1	3.85
Ik heb nog nooit van SBH of welke organisatie dan ook grond voor mijn paarden kunnen huren en boeren wel, dus eigendom in beheer is noodzaak	1	3.85
kan altijd zelf nog doen	1	3.85
kan mijn bedrijf niet voort zetten	1	3.85
kan niet in de toekomst kijken	1	3.85
Mestwet	1	3.85
Moet uitgeruild worden tegen grond met agrarische bestemming die bij onze grond ligt	1	3.85
Onkruid overwaaien van wandelpaden	1	3.85
Te hoge waterstand is een mogelijke bedreiging	1	3.85
Te lage taxatie bij verkoop (moet vervangende grond terug kunnen kopen)	1	3.85
te veel voorwaarden en eisen, met name struinnatuur. Openstelling is geen probleem, 'struin'-natuur wel.	1	3.85
te weinig mestafzet	1	3.85
Waardevermindering gebouwen (boerderij)	1	3.85
weiland past beter, fourageer+overloop	1	3.85
Wij willen geen grond omvormen of afstaan	1	3.85
zie D23	1	3.85
Total	26	100.0

25. Zou u mogelijk in de toekomst wel interesse hebben in het omvormen van grond tot natuur?

	Frequency	Percent
Zeker wel	1	0.7
Waarschijnlijk wel	8	5.5
Waarschijnlijk niet	37	25.3
Zeker niet	29	29.9
Weet ik niet	31	21.2
Missing	40	27.4
Total	146	100

26. Kunt u aangeven op grond waarvan u misschien toch omvorming zou overwegen?

	Frequency	Percent
Ruimere financiële mogelijkheden	12	8.2
Als functieverandering van mijn gebouwen mogelijk is	7	4.8
Als functieverandering mogelijk is in combinatie met de ontwikkeling van nieuwe economische dragers	10	6.8
Als functieverandering leidt tot verlaging c.q. kwijtschelding van eigendomslasten	3	2.1
Als er combinatiemogelijkheden zijn met de ontwikkeling van nieuw landgoed	12	8.2
Als mij vervangende grond zou worden aangeboden of geld om vervangende grond te kopen	29	19.9
Mogelijkheden voor omvorming over een groter oppervlak	1	0.7
Ruimere mogelijkheden bij de keuze van natuurdoeltypen	4	2.7
Gratis advies bij het indienen van een subsidieaanvraag		
Als we het samen met naburige omvormers kunnen beheren		
Als ik het voorbereiden en indienen van de aanvraag niet hoeft te schieten		
Als beheersubsidies over een langere periode kunnen worden afgesloten		
Anders	16	11.0
Missing	52	35.6
Total	94	100

26. anders en/of waardecompensatie/beheersvergoeding/inrichtingskosten:

16 respondenten hebben een ander antwoord gegeven, sommige met meerdere antwoorden

	Frequency	Percent
afwachten of mijn zoon het bedrijf overneemt	1	4.3
als de voetbalclub ophoud	1	4.3
Als er geen nadelen voor ons aan zouden zitten, ivm hobbyvee/mest	1	4.3
Als er mogelijkheden zijn om stukje bos te verplaatsen	1	4.3
als ik 3x zoveel grond aan mijn huiskavel terug krijg	1	4.3
Als we ophouden met paarden houden	1	4.3
beheersvergoedingen moeten hoger worden	1	4.3
Geen gevolgen voor continuïteit bedrijf	1	4.3
grond is verpacht, boomkwekerij	1	4.3
ik kan de kost er niet mee verdienen	1	4.3
minder strenge eisen	1	4.3
Moet uitgeruild worden tegen grond met agrarische bestemming die bij onze grond ligt	1	4.3
mogelijkheden verplaatsing	1	4.3
na aankoop aanliggend terrein	1	4.3
Over tien jaar ben ik 60, als er geen opvolger is ga je mogelijkheden onderzoeken	1	4.3
waardecompensatie moet minstens 100% zijn	1	4.3
waardecompensatie moet minstens 100% zijn, beheersvergoeding moet 100% zijn, Inrichtingskosten moeten voor 100% vergoed worden.	2	8.7
waardecompensatie moet minstens 100% zijn, inrichtingskosten moeten voor 100% vergoed worden.; Als er voor bestaande bedrijfsactiviteiten meer ruimte (uitbreidingsmogelijkheden) zou komen.	1	4.3
waardecompensatie moet minstens 105% zijn, beheersvergoeding moet 105% zijn, Inrichtingskosten moeten voor 105% vergoed worden.	1	4.3
waardecompensatie moet minstens 200% zijn	1	4.3
waardecompensatie moet minstens 300% zijn, beheersvergoeding moet 100% zijn, Inrichtingskosten moeten voor 100% vergoed worden.	1	4.3
weet ik niet	1	4.3
Total	23	100.0

27. Wat was voor u de belangrijkste reden om in het verleden grond om te vormen?

	Frequency	Percent
Hoge subsidies	15	12.1
Belastingvoordeel / belastingtechnisch gunstig	6	4.8
Afbouwen agrarisch bedrijf	7	5.6
Hoge leeftijd / geen opvolger / ziekte	5	4.0
Past binnen de nieuwe bedrijfsstrategie / landgoedstrategie	19	15.3
Om aan de NSW-voorwaarden te voldoen	8	6.5
Uit liefde en/of interesse voor natuurbeheer	25	20.2
Minder arbeidsintensief	7	5.6
Akkerbouw en/of melkvee leverde niet voldoende op	11	8.9
Grond was minder geschikt voor landbouw	8	6.5
Anders	13	10.5
Total	124	100

27. anders:

	Frequency	Percent
allebei meer grond, had samen met DLG mijn buurmans bedrijf gekocht.		7.7
Lage grond van ons en buurman is naar DLG gegaan, ca 22 hectare in EHS	1	
behouden groene buffer tussen Oisterwijk en Tilburg	2	15.4
elders melkveebedrijf beginnen	1	7.7
geen pachter die voldoende betaalt te vinden	1	7.7
Grond verkocht aan staatsbosbeheer in Dommeldal	1	7.7
Grond wordt gebruikt als grasland	1	7.7
ontwikkeling niet bestemmingsplan	1	7.7
pachten	1	7.7
principe van extensieve gebruiksvorm	1	7.7
vanwege de subsidie heeft dit ons niets gekost	1	7.7
Verfraaiing van het landschap	1	7.7
<i>Niets ingevuld</i>	1	7.7
Total	13	100.0

28. Welke stappen heeft u genomen om agrarische grond de functie natuur te even

	Frequency	Percent
Ik heb me georiënteerd	36	13.3
Ik heb besloten geen agrarische grond in natuur te veranderen	2	0.7
Ik heb een adviesbureau in de arm genomen	14	5.2
Ik heb kaartmateriaal opgevraagd over mijn situatie	11	4.1
Ik heb het natuurgebiedplan bij de provincie opgevraagd	24	8.9
Ik heb het gemeentelijke bestemmingsplan bekeken	14	5.2
Ik heb me verdiept in de natuurdoeltypen die op mijn grond van toepassing zijn	24	8.9
Ik heb me verdiept in de technische kant van de inrichting	13	4.8
Ik heb een herbegrenzingsaanvraag bij de provincie lopen	3	1.1
Ik heb contact opgenomen met DLG over financiële consequenties van functieverandering	7	2.6
Ik heb me verdiept in het beheren van (nieuwe) natuur	20	7.4
Ik heb een aanvraag ingediend bij DLG/DR	13	4.8
Ik heb al een goedgekeurde (beschikte) aanvraag	22	8.1
Ik heb de acte bij de notaris ondertekend	13	4.8
Ik heb mijn nieuwe natuur al aangelegd	23	8.5
Anders	17	6.3
Deze vraag is niet van toepassing op mij	15	5.5
Total	271	100

28. anders

	Frequency	Percent
aanvraag is afgewezen	1	5.9
Ben bij een bijeenkomst aanwezig geweest in Waalre (NBR)	1	5.9
Brabants Landschap heeft het plan opgesteld, onze oprichter heeft daaraan veel bijgedragen.	1	5.9
De nieuwe natuur is in het 4e jaar van ontwikkeling.	2	11.8
EVZ Hoogheemraadschap en Brabants landschap	1	5.9
geprobeerd te ruilen met gemeente	1	5.9
heb grond laten taxeren door DLG	1	5.9
heb ooit een beheersovereenkomst gehad	1	5.9
i.o.m. Brabants landschap (Natuur-landschapsbehoud)	1	5.9
ik heb de voorwaarden mondeling met DLG besproken	1	5.9
nieuwe natuur is in aanleg	1	5.9
Op verzoek van Staatsbosbeheer en Natuurmonumenten.	1	5.9
verkocht aan staatsbosbeheer	1	5.9
we hebben i.o.m. Brabantslandschap op het grondstuk waar het huis staat bomensingels aangeplant en nog wat losse bomen die hier goed passen.	1	5.9
wij hebben nu een SAN overeenkomst	1	5.9
<i>Niets ingevuld</i>	1	5.9
Total	17	100.0

29a. Heeft u knelpunten ervaren bij het voorbereiden en tot stand brengen van permanente natuur?

	Frequency	Percent
Valid Nee	26	8.6
Ja	41	13.6
Total	67	22.2
Missing	235	77.8
Total	302	100.0

29b. Zo ja, wat waren deze knelpunten?

41 respondenten hebben knelpunten ervaren, meerdere antwoorden mogelijk

	Frequency	Percent
Moeilijk om de juiste informatie te achterhalen	19	18.8
Verschillende partijen betrokken; verschillende aanspreekpunten	11	10.9
Ingewikkelde of langdurige procedures	16	15.8
Bureaucratie	23	22.8
Tegenstrijdige adviezen / besluiten	4	3.9
Gemeentelijk bestemmingsplan	13	12.9
Subsidieaanvraag is afgekeurd	4	4.0
Subsidieaanvraag is goedgekeurd, maar wijziging bestemmingsplan duurde te lang	3	3.0
Anders	8	7.9
Total	101	100

29b. anders:

	Frequency	Percent
Bemoeizucht plaatselijke overheid	1	12.5
de gemeente houdt zich niet aan beloften	1	12.5
het invullen van de formulieren die je na de toekenning krijgt toegestuurd. Ook Laser wist het niet, oprichter en Laser hebben veel moeten overleggen. Daaraan heb ik zelf ook veel tijd en overleg besteed.	1	12.5
onbekendheid van de regeling bij gemeenten en daardoor wantrouwen, wij zijn alleen natuurliefhebbers, geen bedrijf, dus men begreep niet wat wij daar deden.	1	12.5
slechte coördinatie van vergunningen en beschikkingen.	1	12.5
taxatie grond viel tegen	1	12.5
Vrijwillige omzetting naar natuur bleek achteraf een definitieve status te hebben	1	12.5
waterberging met vervuild water zal realisatie natuurdoeltype in EHS verhinderen.	1	12.5
Total	8	100.0

30. Welke aanvullende factoren zouden het voor u interessanter maken om bij te dragen aan de realisatie van nieuwe natuur?

209 respondenten hebben hierop antwoord gegeven, meerdere antwoorden mogelijk.

	Frequency	Percent
Als ik mijn begrensde grond kan ruilen voor niet begrensde grond in de buurt	52	20.1
Als mij alternatieve grond wordt aangeboden, om de agrarische bedrijfsvoering voort te zetten	65	25.2
Als mijn pachter alternatieve grond wordt aangeboden	7	2.7
Als ik een alternatieve bestemming voor mijn bestaande agrarische bebouwing kan realiseren	81	31.4
Anders	53	20.5
Total	258	100

30. Alternatieve bestemming:

81 respondenten hebben hierop antwoord gegeven, sommige hebben geen antwoord gegeven.

	Frequency	Percent
Aankoop	1	1.5
Hoogwaardige recreatieve faciliteiten	2	2.9
Hoogwaardige recreatieve faciliteiten, Bed and Breakfast	1	1.5
Nieuw landgoed	13	19.1
Nieuw landgoed, bij verplaatsing van bedrijf komen veel extra kosten ook deze moeten worden vergoed.	1	1.5
Nieuw landgoed, hoogwaardige recreatieve faciliteiten	1	1.5
Pannenkoekenrestaurant	1	1.5
Realisering natuur/recreatiefaciliteiten (uitkijktoren of schuilhut/vogelhut)	1	1.5
Vergader/congres faciliteiten, Educatie of voorlichtingscent	1	1.5
Vergader/congres faciliteiten, Hoogwaardige recreatieve faciliteiten, Bed and Breakfast	1	1.5
Vergader/congres faciliteiten, Kantoorruimte	1	1.5
Vergader/congres faciliteiten, Woonruimte	1	1.5
Vergader/congres faciliteiten, Woonruimte, Hoogwaardige recreatieve faciliteiten, Golfterrein	1	1.5
Vergader/congres faciliteiten, Woonruimte, Hoogwaardige recreatieve faciliteiten, Verkooppunt streekproducten, Educatie of voorlichtingscentrum, Bed and Breakfast, Zorgboerderij.	1	1.5
Vergader/congres faciliteiten, Woonruimte, Kantoorruimte, Nieuw landgoed	1	1.5
Vergader/congres faciliteiten, Woonruimte, kantoorruimte, nieuw landgoed, hoogwaardige recreatieve faciliteiten, bed and breakfast.	2	2.9
vergoeding op basis van vervangingswaarde	1	1.5
Verkopen	2	2.9
Verplaatsen	1	1.5
Woonruimte	11	16.2
Woonruimte, Educatie of voorlichtingscentrum	1	1.5
Woonruimte, Hoogwaardige recreatieve faciliteiten, Bed and Breakfast	1	1.5
Woonruimte, Hoogwaardige recreatieve faciliteiten, Educatie of voorlichtingscentrum	1	1.5
Woonruimte, Hoogwaardige recreatieve faciliteiten, loods;	1	1.5
Waardedaling gebouwen en bouwblok uitbetalen	1	1.5
Woonruimte, Kantoorruimte, Nieuw landgoed, Educatie of voorlichtingscentrum	1	1.5
Woonruimte, kantoorruimte, nieuw landgoed, hoogwaardige recreatieve faciliteiten, verkooppunt streekproducten.	1	1.5
Woonruimte, Nieuw landgoed	12	17.6
Woonruimte, Nieuw landgoed, Educatie of voorlichtingscentrum, Bed and Breakfast	1	1.5
Woonruimte, Nieuw landgoed, Educatie of voorlichtingscentrum	1	1.5
Woonruimte, Nieuw landgoed, hoogwaardige recreatieve faciliteiten, verkooppunt streekproducten, bed and breakfast	1	1.5
woonruimte, nieuw landgoed, hoogwaardige recreatieve faciliteiten, verkooppunt streekproducten, educatie of voorlichtingscentrum, bed and breakfast.	1	1.5
woonruimte, zorgboerderij	1	1.5
Total	68	100.0

30. anders:

53 respondenten hebben hierop antwoord gegeven, meerdere antwoorden mogelijk. Sommige hebben geen antwoord gegeven

	Frequency	Percent
2e woning op het landgoed	1	2.2
al die zaken die door bureaucratie en risicomijdende ambtenaren wordt tegengehouden	1	2.2
Als aangrenzende percelen ook meedoen	1	2.2
als de huiskavel voldoende wordt verruimd om bestaande agrarische bedrijfsvoering voort te zetten	1	2.2
Als elders in landgoed kan projecteren	1	2.2
als er een hogere prijs voor natuur wordt betaald	1	2.2
Als het absoluut geen gevolgen heeft en in de toekomst ook niet m.b.t. het houden van paarden	1	2.2
als ik 3x zoveel grond aan mijn huiskavel terug krijg	1	2.2
Als ik mijn bedrijf kan wijzigen (verhuur van vakantiewoningen) -> Bestemmingsplan wijzigen	1	2.2
als planvorming mogelijk maakt dat ik grond kan omvormen in nieuwe natuur	1	2.2
als schapen houden mogelijk blijft	1	2.2
Belang natuur	1	2.2
bouwperceel ter beschikking stelt in mijn huidige woonomgeving	1	2.2
Economische verbetering van het bedrijfsterrein	1	2.2
eventueel omruilen tegen bouwgrond	1	2.2
extra grond aan huiskavel	1	2.2
geen administratieve rompslomp	1	2.2
hogere compensatie functieverandering	1	2.2
Hogere onderhoudssubsidies	1	2.2
Huize kruipserich; Dat mijn rijksmonument niet onderwater loopt.	1	2.2
ik heb eerst behoefte aan meer informatie	1	2.2
in de toekomst eventueel 1 à 2 hectare	1	2.2
In het geval er geen belangstelling meer is voor gebruik ten behoeve in landbouwkundige doelen	1	2.2
Indien andere doelstellingen ter plaatse gerealiseerd kunnen worden	1	2.2
instandhouding in behoud landgoed	1	2.2
Mag natuur worden, tegen een redelijke vergoeding	1	2.2
meer helderheid in de subsidieverlening	1	2.2
Mogelijkheden verplaatsing	1	2.2
Natuurdoelen passen niet bij wensen omwonenden die afwisselend beeld van landbouw willen houden	1	2.2
niemand er zich mee bemoeit wat ik doe	1	2.2
Nieuwe alternatieve grond moet verkaveling eigen bedrijf en/of bedrijf pachter verbeteren	1	2.2
ondersteuning bij onderhoud zoals versnipperen.	1	2.2
opkoop van gebouwen tegen herbouwwaarde	1	2.2
overheid moet serieus geïnteresseerden beter begeleiden in de lange en moeilijke procedure	1	2.2
realisering nieuw landgoed buiten de EHS (rood voor groen)	1	2.2
SAN pakket	1	2.2
sloop reestalling met asbest dak	1	2.2
stoppen met intensieve veehouwing	1	2.2
uitbreiding grondgebied	1	2.2
Uitbreiding van het landgoed tot minimaal 10 hectare	1	2.2
uitbreidingsmogelijkheden bestaande activiteiten, meewerking met nieuwe activiteiten	1	2.2
Verplaatsing met nieuwbouw	1	2.2
voorwaarde met name betrekking tot openstelling minder strikt	1	2.2
Wil wel met SAN regeling meedoen, niet met SN	1	2.2
zie geen reden om mee te doen	1	2.2
zodra de SN meer oplevert dan verpachten en er grond vrijkomt	1	2.2
Total	46	100.0

31. In hoeverre wilt u op de hoogte blijven over dit onderwerp of wilt u dat wij contact met opnemen?

	Frequency	Percent
Missing	29	9.6
Ik ontvang graag post over dit onderwerp	151	50.0
Ik ontvang graag post over dit onderwerp en wil (persoonlijk) contact	45	14.9
Ik ontvang graag post over dit onderwerp, wil geen (persoonlijk) contact	6	2.0
Ik wil graag persoonlijk (contact)	35	11.6
Ik wil graag persoonlijk (contact), maar geen post over dit onderwerp	1	.3
Ik wil geen post over dit onderwerp	8	2.6
Ik wil geen post over dit onderwerp en geen (persoonlijk) contact	19	6.3
Ik wil niet dat er (persoonlijk) contact met mij wordt opgenomen	8	2.6
Total	302	100.0

Bestand

	Frequency	Percent
Eigenaren van een NSW-landgoed	37	12.3
Grondeigenaren die al een keer grond hebben omgevormd	15	5.0
Grondeigenaren die in aanmerking komen voor omvorming	250	82.8
Total	302	100.0

32. Heeft u nog vragen, opmerkingen, suggesties of toevoegingen?

	Frequency	Percent
Aangrenzende percelen zijn al aangekocht door staatsbosbeheer. 2 aren en 70 ca(centiaren?) liggen in het aangekochte deel van staatsbosbeheer. Deze zijn nog eigendom van ondergetekende	209	69.2
Alle plannen/ideeën lopen vast omdat om weer beschermingszones/cirkels getrokken worden. Dit is niet terecht, natuur is natuur en landbouwgrond is landbouwgrond. Graag meer waardering voor mensen die hard werken op hun grond en zo bijdragen aan de economie van het platteland.	1	.3
Als de ruilverkaveling 'De Hilver' de grond wil toekennen aan mijn huisperceel aan de Vinkenberg 4, dan kan men mijn grond voor natuur hebben, anders niet.	1	.3
als er meer geld voor wordt betaald en voor de grond dan voorbereidingen van ambtenaren en leraren dan is het zo voor elkaar (slecht leesbaar)	1	.3
Als natuur ook echt zo belangrijk is, en dat is het ook wel, dan zou de waarde van deze percelen velen malen moeten stijgen in vergelijking met industriële gronden. Als je kijkt wat die de laatste jaren gestegen zijn en er volgens mij nog steeds industriegrond bijkomt, moet er ook natuurgrond bijkomen. Vandaar deze vergelijking.	1	.3
beheer nieuwe natuur is uitdaging maar moeilijk omdat ik er nog weinig kennis van heb en je niet weet wat er allemaal gaat gebeuren en hoe. Daarover ook voorlichting bijvoorbeeld.	1	.3
Bij D15, ombouw zonder subsidie ca. 10 jaar geleden, ca. 14 hectare	1	.3
De betreffende ingedijkte uiterwaard heeft in de cultuurhistorische waardenkaart van de provincie zeer hoge waarde que historische geografie (vlak).	1	.3
Natuurplannen om dit te wijzigen en plas en dras of moeras aan de rand van het dorp te maken zijn hiermee in strijd. Daarnaast wordt het gevarieerde landbouwgebruik door aanwonenden zeer gewaardeerd en willen we dat niet missen.	1	.3
De bureaucratie was vreselijk en meer dan 4 jaar nodig gehad, wil graag hulp bij opkopen grond om die te richten naar natuur	1	.3
De geadresseerde is jaren geleden overleden, graag uit uw bestand verwijderen! Bij voorbaat dank.	1	.3
De omvorming is op de Moerer vooral gericht doordat wij heel veel hebben geïnvesteerd in de opleiding van onze opzichter. Regels die bepalen dat de uren van de opzichter niet voor een bijdrage is	1	.3
Deze gegevens strikt vertrouwelijk behandelen, niet voor concrete acties, wel voor statistieken te gebruiken.	1	.3
Er bestaat bereidheid om land beschikbaar te stellen, mits een aantal andere doelstellingen ook wordt gerealiseerd	1	.3
Geen belangstelling hiervoor. J. Valks Becx	1	.3
geldt ook voor kasteel maurich	1	.3
Graag contact over vraag: Hoe zit het als ik eventueel de grond ruil tegen andere grond op ongeveer dezelfde afstand	1	.3
grond ruil bespreekbaar	1	.3
gronden die in de EHS liggen wil ik best uitruilen	1	.3

Gronden van mijn bedrijf die in verbingszone liggen wil in het beginsel wel ruilen met gronden van mijn huiskavel, maar die zijn van brabantlandschap die willen in ruilen daar zitten wel mogelijkheden in om die verbingszone te realiseren. Jammer dat ze dat niet doen.	1	.3
Heb agrarisch bedrijfje 14,5 hectare aangrenzende perceel omgevormd in natuur het aanzicht is bedroevend	1	.3
Heb maar een half hectare, ligt langs de rivier de Dommel, en is op dit moment verpacht aan Investeringsbudget Landelijk Gebied (ILG) was eerst een SAN + SN 2000	1	.3
Heb nog geen tijd gehad voor de omvorming	1	.3
Heb reeds koopovereenkomst gesloten met behoud landbouwgronden voor natuurmonumenten. Oppervlakte 7 hectare, ingaande 1-1-2007	1	.3
Het bedrijf zit in een overgangsfase. Het is nog onzeker of de zoon het wil overnemen, daarom is het moeilijk hierover te oordelen.	1	.3
Het gaat me om als ik in mijn huis problemen krijg met verhoogde waterstanden. Ik heb zelf ca 3500 vierkante meter natuur gemaakt volgens mijn inzichten.	1	.3
Het gaat om de percelen met kadaternummers C736+C737 samen 1.6 hectare in Halsteren gemeente Bergen op Zoom	1	.3
het hele perceel is bosgrond	1	.3
Het nieuwe landgoed is al in gang gezet: de Vughtse Hoeven.	1	.3
Hierbij een toelichting op vraag 24: Bij vraag 24 heb ik aangekruist ik vertrouw de overheid niet, Bij de begrenzing van de EHS in 1996 hebben wij verschillende voorlichtingsbijeenkomsten gehad die georganiseerd werden door de provincie Noord-Brabant en DLG. Daarbij kwam verschillende malen aan de orde of de EHS wel vrijwillig was als deze eenmaal begrensd was. Daarbij is ons op het hart gedrukt dat er nooit onteigend zou worden. Bij deze bijeenkomsten werden brochures uitgedeeld waarin was vermeld dat de realisatie van de EHS gebaseerd is op vrijwilligheid; niemand wordt gedwongen eraan mee te werken (zie bijlage 2). Nu heb ik een brief van minister Veerman gelezen, waarin vragen beantwoordt over het onderzoek van de algemene rekenkamer naar realisatie van EHS (zie bijlage 3). Hierin zegt deze 'dat naarmate de einddatum van de realisatie van de EHS dichterbij komt, het middel van onteigening vaker zal worden toegepast.' U zult begrijpen dat ik me dan bedrogen voel. Hoe moet je zaken gaan doen die 20 jaar lopen, met een partij die zich nog geen tien jaar aan de afspraken kan houden	1	.3
Hoe ziet de fiscus een bedrijf dat de helft omzet in bos/natuur?	1	.3
Ik ben al jaren bezig samen met gemeente Bergeijk een bestemmingsplan wijziging te verwezelijken, maar deze wordt steeds afgekeurd door PPC.	1	.3
Procedure duurt veel en veel te lang. Eigenlijk heb ik besloten om daar niet meer aan mee te werken.		
Ik ben geen agrariër maar heb een stuk agrarische grond gekocht met het doel dit om te vormen tot natuurgebied, als hobby. (vergelijkbaar met wat mensen in de stad doen met een volkstuintje) Mogelijk ligt er een extra kans voor het particulier natuurbeheer in het meer richten op en aanspreken van die doelgroep ipv alleen richten op agrariërs. Mensen die de hele dag op kantoor zitten en in hun vrije tijd graag iets fysieks doen in de buitenlucht, of graag een hoogstamboomgaard zouden hebben, of een plek zoeken voor hun paard/ezel/geit en daarvoor graag een stuk natuur willen onderhouden. Of voor scholen die graag een eigen natuurspad zouden hebben of juist bouwscholen voor praktijklessen, voortgezet onderwijs voor halfuurslessen of maatschappelijke stages. Mogelijkheden te over als er wat meer gericht zou worden op andere doelgroepen. Elke hectare is er immers weer een en het vergroot de betrokkenheid van mensen bij de natuur.	1	.3
Ik ben warm voorstander van natuurontwikkeling. Ben vorig jaar gestopt als melkveehouder en ben verder gegaan met sierheesters. Ik heb nu ongeveer 9 hectare grond over, die deels al te koop is. Als ik zeker zou weten dat ik deze voor natuur in kan zetten, stop ik met de verkoop meteen maar wil dan wel graag op heel korte termijn de zekerheid dat deze daadwerkelijk onder goede voorwaarden ingezet kan worden voor natuur. De geel-gekleurde percelen komen in aanmerking	1	.3
Ik bezit een opengesteld NSW landgoed met ca. 2.5 km opengestelde wandelpaden van waaruit het gehele landgoed goed te overzien is. Ik begrijp van DLG dat omvorming tot natuur alleen kan als ook de nieuwe natuur als struinnatuur toegankelijk wordt. Dit gaat mij te ver en dat kan ik ook ten opzichte van mijn burelen niet verantwoorden met het oog op privacy.	1	.3
Ik denk dat versterking van bestaande kleine bos en landschapselementen een zeer waardevolle bijdrage levert aan de natuur, bijvoorbeeld boszanden die ong. 10 meter verbreed worden met kruidenvegetaties en struweel. Hiervoor is geen subsidie beschikbaar. Niet in de EHS en ook niet daarbuiten.	1	.3
Ik heb geen bezwaar tegen natuur, maar wel als er grond blijvend geruïneerd wordt, doordat men alle zwarte grond eraf haalt. De grond is dan voor altijd waardeloos voor ooit nog eens in cultuur te brengen.	1	.3
Ik heb grond in de EHS en wil een vergunning voor een camping	1	.3
Ik heb nu geen kaart bij de hand om mee te sturen, het gaat om landgoed Dassenberg in de gemeenten Bergen op Zoom (Halsteren) en Steenbergen.	1	.3
Graag meer info over de SN- funtieverandering tot natuurrgrond-subsidies. Hiervoor mijn dank.		
Ik neem niet de moeite deze enquête in te vullen, ik ben namelijk van mening dat	1	.3

landbouwgrond binnen de landbouw moet blijven, bovendien krijg ik steeds meer de indruk dat de financiering van de omvorming van landbouwgrond tot natuur, alsof landbouwgrond geen natuur is, op het bordje van de landbouwer wordt gelegd. De overheid wil meer natuur, dan zal de overheid daar ook een goed beleid op moeten zetten, zeker in de gebieden rond de grote steden is de waarde van grond hoger dan elders op het platte land, dan kan het toch niet zo zijn dat de landbouwer met minder genoeg moet nemen, terwijl iedereen daar dan profijt van heeft behalve de landbouwer, Het is makkelijk om plannen voor de natuur te maken en daar zelf niet veel van te voelen in de portemonnee. Het gaat om anderlands bezit., hou daar terdege rekening mee. MVG, Ria vd Wittenboer, namens FMJ vd Wittenboer.		
Ik vind het onverantwoord dat in Nederlandse agrarische grond uit productie wordt gehaald als 50 % van de mensen in de wereld te kort heeft aan voedsel. Dit heeft tot gevolg dat voor iedere hectare nieuwe natuur in Nederland er drie hectare tropisch regenwoud gekapt wordt. Daarnaast wil de politiek ook veel hectares in gaan zetten voor groene energie met hetzelfde resultaat. Verder heb ik door samenwerken met natuurmonumenten vastgesteld dat subsidies die betaald worden aan natuurmonumenten niet in het gebied besteed worden maar in den Haag blijven hangen, waardoor er geen geld is om natuurterreinen te beheren.	1	.3
Ik vind het vreemd dat mij als deelnemer aan SN en SAN afneemt in de enquête. Ik had met een korter ingerichte vragenlijst kunnen volstaan.	1	.3
Ik weet niet of dit zin heeft, want de Brabantse Delta is nu een plan gestart met de Natte Natuurparel Westelijke Langstraat. Misschien lopen deze twee plannen door elkaar heen, daar valt mijn grond ook in.	1	.3
Ik word door Brabants landschap al op de hoogte gehouden over mogelijkheden van verkoop voor natuur.	1	.3
In 2002-2003 is er hier, naar tevredenheid, 20 hectare gevarieerd loofbos aangelegd, volgens de regeling SN2000. De aangrenzende 4.5 hectare die nu nog over zijn wil ik ook wel beschikbaar stellen voor natuur. De gehele kavel van 24.5 hectare is aan de westzijde begrensd door eigendommen van brabants landschap en aan de zuidzijde door bezittingen van Natuurmonumenten. Zoals de regeling nu is kan ik daar financieel niet mee uit, er is geen ruimte voor vergoeding van o.a. vaste lasten. Als ik de grond zelf gebruik of verhuur levert dat een vergoeding op van vaste lasten en levensonderhoud. De genoemde 4.5 hectare is een huiskavel met een agrarisch bouwblok. Bij een eventuele verkoop van huis en loods veroorzaakt functieverandering van de grond een aanzienlijke waardedaling van de loods op. De gebruiksmogelijkheden van de loods worden dan sterk beperkt. Als u Brabants Particulier Grondbezit tot een succes wil maken dan zal het zeker nodig zijn om iedere specifieke situatie apart te beoordelen op de financiële consequenties voor de eigenaar.	1	.3
In het traject is goede kennis en service aanwezig bij DLG/LNV en provincie. Overheden als gemeente, waterschap e.d. zijn niet ervaren in dergelijke trajecten en zorgen voor vertraging en extra, niet verhaalbare, kosten van externe expertise die aanvragers moeten inhuren.	1	.3
In het verleden heb ik beheer gedaan en is mij slecht bevallen omdat DKG (? slecht leesbaar) niet betrouwbaar bleek te zijn, dat vond ik jammer want had er echt zin in.	1	.3
Is er zicht op dat waterbedrijvers in aanmerking komen op subsidie SN?	1	.3
Is kostenvergoeding toereikend?	1	.3
Landgoed is in 2002 verkocht aan Brabants Landgoed	1	.3
Landgoederen met veelal eigen identiteit en historie bieden ruime kansen voor meer natuur. Helaas bieden de aangeboden pakketten en gebiedsdoelstellingen weinig kansen zonder afbreuk te doen aan bovenstaande. Financiële mogelijkheden voor het opstellen van plan van aanpak naar de toekomst en beheersplan zou welkome mogelijkheid zijn.	8	2.6
Liever op mijn e-mail	1	.3
Mijn uitgangspunt is dat wil je voor paarden als particulier over weiland beschikken dan hebben instanties als SBH, Brabantslandschap, Natuurmonumenten en dergelijke tot nu toe voor mij nog nooit enige soelaas geboden, er is altijd gesteld: wij werkten alleen voor de boeren. Dus moet ik zelf gronden in eigendom hebben. Vandaar dat ik aan geen enkele subsidiegebonden afspraak meedoe, want een mogelijkheid tot huur is er bij jullie niet. Dit heeft zelfs pas nog een medewerker/cq vertegenwoordiger van ZLTO mij medegedeeld: Wij werken en doen alleen maar iets voor boeren. Dus ik sta sceptisch tegenover zulke organisaties. Dus in kansen geloof ik niet.	1	.3
Moet mij niet vragen naar zaken, betreffend een kaartje met de ligging van de percelen, die men al weet, verder vind ik de voorlichting zeer onvoldoende.	1	.3
Naast de hiervoor geschetste factoren kijk ik ook met argusogen naar de veranderingen in waterbeheer. Voor onze teelten is het cruciaal dat we een lang groeiseizoen hebben, dus vroeg het land op kunnen en laat kunnen rooien.	1	.3
Omvorming heeft voor ons geen voordeel. Subsidie weegt niet op tegen de nadelen, mijn inziens wordt het vee naar binnen gejaagd door de overheid. Wij hebben er 8 stuks, rund vee en varkens, buiten lopen en willen niet geconfronteerd worden met wettelijke beperkingen.	1	.3
Ondanks dat ik over meer kennis en contacten dan gemiddeld beschik heb ik toch vele duizenden euro's moeten betalen aan advies bureaus, waar mensen werken die bij laser vandaan komen. Dit vind ik onverantwoord gebruik van	1	.3

gemeenschapsgelden.		
Op dit moment is Brabant Landschap voor mij een onderzoek aan het uitvoeren. Ik mis in uw toelichting de consequenties m.b.t. mestwetgeving en toeslagrechten	1	.3
Overheid zou in plaats van bedrijven in hun bedrijfsvoering te belemmeren en weg te klieren een open discussie aan moeten gaan over verplaatsen voor ze allerlei regels op te leggen die nog de te realiseren natuur al gaat beschermen. Als je iets beschermt wat er niet is komt het vanzelf.	1	.3
Persoonlijk contact, als zonnig. Verder lijkt het misschien niet zo maar het commentaar is positief bedoeld.	1	.3
Prima enquête, maar realisatie nieuwe natuur en ontwikkeling nieuwe landgoederen is door bureaucratie van gemeente, provincie en ruiling van gronden met natuurbeschermingsorganisatie SBB een zeer moeizame en langdurige weg. Oarticuliere landgoedeigenaren worden niet serieus genomen. te weinig grond om zinvol mee te kunnen doen, ong. 1 hectare, en bovendien als natuurvriendelijk beheer	1	.3
Uitgangspunten van streekplan en reconstructie worden met name door provocerende ambtenaren vergeten. Staatsbosbeheer heeft arrogante houding en hebben geen oof voor andere oplossingen. Het wordt een 'kat en muis spel'.	1	.3
volgens mij heb ik geen agrarische grond die ik om kan zetten in natuur. Ik denk dat alles wat ik heb al natuur is.	1	.3
Volgens mij hebben wij geen grond meer die hiervoor in aanmerking komt omdat we 30 november jl. een verkoopakte hebben getekend van een perceel van ons. Is het wel zo laat me dat weten.	1	.3
Voor ca 5 hectare heb ik de functieverandering aangevraagd. De taxatie van de grond viel tegen. De taxateur heeft geen rekening gehouden met toekomstplannen (nieuwe natuur) van de grond	1	.3
Vragen die niet zijn ingevuld zijn prive en doen er niet toe of ik wel of niet mee doe aan particulier natuurbeheer. Verder lig ik met mijn grond langs 850 meter bos en dat vind ik meer dan genoeg. Meer natuur hoeft van mij niet, wil het houden zoals het nu is.	1	.3
Waar kan ik de regels vinden voor een nieuw landgoed en de daaraan verbonden eisen?	1	.3
Wat heeft het voor zin om hier nog wat EHS te wontwikkelen als dit gebied al grenst aan een bosgebied van wel 5000 ha. Volgens ons is het meer 'boertje pesten' dan iets te realiseren wat nuttig is	1	.3
Wat is het verband tussen uw plannen en die van de landinrichting Ulvenhout-Galder?	1	.3
Wat zijn de mogelijkheden wat betreft ruilverkaveling? Ben bereid om mee te werken wanneer het voor beide partijen positief uitvalt. Met mogelijk ruil of huren grond van de gemeente Waalwijk op hobbymatige gronden.	1	.3
We hebben in het verleden een bod op ons bedrijf gehad, wat opviel was dat de gehouwen veel te laag werden getaxeerd. Gaat dat veranderen in de toekomst?	1	.3
We hebben veel geïnvesteerd om een goede huiskavel te krijgen door grondruil ivm het buiten laten lopen van de koeien, en dus kunnen we deze grond niet missen.	1	.3
Wij als caritos beheren ook de gronden van de kerk, Caritos ca 8 hectare bos en de kerk ca 31 hectare. Hiervan is 1 hectare landbouwgrond wat verpacht wordt aan een landbouwer. Deze grond ligt bij het natuurgebied De Greijzen Steen (naast de grote Beerzen) Deze grond is te bereiken door een zandpad te nemen richting stroom aan de (Broekeindsedijk 8) over de overige bossen ontvangen wij al vele jaren subsidie. Deze wordt verzorgd door bosgroep Zuid Nederland in Heesch.	1	.3
Wij hebben nu een SAN overeenkomst deze loopt in 2007 af en willen graag dan weer een SN overeenkomst aangaan. Heb hierover niet voldoende inlichtingen over de verschillende producten en het aanvragen.	1	.3
wij zijn in onderhandeling geweest maar is nooit afgerond	1	.3
Wij zouden natuur(bos) willen verplaatsen bij ons bedrijf gelegen en daar zou ons stuk landbouwgrond gelegen in de EHS voor kunnen dienen. Wij krijgen dan ook meer ruimte bij het bedrijf en de natuur is er ook mee gediend	1	.3
Zie bijgaand schrijven, bijlage	1	.3
Zie ook E.Kers. Wij zijn reeds gestart in 2002 met het omvormen. Vandaag gestart bij vraag 27 en verder.	1	.3
zie ook marisel natuur bv.	1	.3
Zijn er ook mogelijkheden voor extensieve veehouderij in samenwerking met natuur op hetzelfde perceel, bv. IG.V.E/p/Ha	1	.3
Zoals eerder aangegeven in deze vragenlijst heb ik mijn bedrijf aangeboden aan DLG, dit gebeurde 2x nadat er een bedrijf in de buurt te koop kwam, dan moest ik vervolgens 3 kwart jaar op een bod wachten en vervolgens was het te koop staande bedrijf al verkocht, ook het bod is altijd aan de magere kant en loopt altijd één jaar achter de markt aan bij sterk stijgende prijzen kom je dan altijd tekort.	1	.3
Zolang grond nog geschikt is voor de landbouw en hiervoor voldoende belangstelling is, vindt er geen omvorming plaats.	1	.3
Zorg eerst dat de natuur goed wordt bijgehouden, zodat de landbouw er geen nadelige effecten aan overhoudt, bijvoorbeeld de akkerdistelverordening	1	.3
Zou graag gebruik willen maken van SN, Planvorming laat dit niet toe, de grond is niet begrensd. Wanneer Prov. gebiedsplannen aangepast zouden worden, en	1	.3

Enquête Kansen particulier natuurbeheer in Brabant – februari 2007

de te ontwikkelen natuur past binnen onze plannen en we het eens zouden worden over financiële vergoedingen kunt u met ons eggen en ploegen. Graag zou ik met u over dit onderwerp van gedachten willen wisselen via mijn e-mail adres.		
Total	302	100.0

Bijlage 2

Gekruiste tabellen. Bij de gekruiste tabellen staat wat er uitgezet is in de rijen tegen de kolommen. Dit zijn allemaal frequenties. Hierbij zijn verder in B 2.1 tabellen toegevoegd die de situatie laat zien bij de vragen waar een doorverwijzing uit een andere vraag aan vooraf ging. Hierin is dus bijvoorbeeld te zien wat respondenten die wel bereid zijn om te vormen aangeven, waar in bijlage 1 die respondenten samen betrokken werden met de respondenten die het nog niet wisten. Anders dan in bijlage 1 is het in deze kruistabellen belangrijk om een absoluut verschil aan te geven tussen de verschillende groepen. Om deze reden zijn hier ook de 'missing' waarden niet meegenomen. Hierdoor is het mogelijk om binnen de gespecificeerde groep een beeld te schetsen van de absolute verschillen. Tezamen met gegevens uit bijlage 1 is er nu behalve een globale indruk van de populatie ook een beeld te vormen van alleen de respondenten die ook daadwerkelijk iets hebben geantwoord. Hier is heel specifiek aangegeven hoeveel mensen iets hebben geantwoord en wat zij dan precies hebben geantwoord. Deze respondenten zijn dan vervolgens uitgespecificeerd volgens eerder aangereikte criteria.

B 2.1: Afhankelijk van eerdere antwoorden

Rijen: 9. Als er sprake is van gedeeld eigendom of onverdeelde boedel, vult u de enquête in namens alle eigenaren?

Kolommen: 8. Bent u de enige eigenaar, of is er sprake van 'gedeeld eigenaarschap'?

Bijvoorbeeld: in rij 2 kolom 2 staat dat wanneer een echtpaar samen eigenaar is, dan spreken er 49 namens iedereen

	Als echtpaar samen eigenaar	Onverdeelde boedel	Total
Ja, ik spreek namens iedereen	49	11	60
Nee, ik spreek op persoonlijke titel	13	4	17
Anders	4		4
Total	66	15	81

Rijen: 13b. Zou u in aanmerking *willen* komen voor omvorming naar nieuwe (permanente) natuur met behulp van SN-subsidie functieverandering?

Kolommen: 13a. Weet u of (een gedeelte van) uw grond in aanmerking komt voor een subsidie om uw grond om te vormen naar nieuwe natuur (SN-subsidie; functieverandering)?

Bijvoorbeeld: in rij 2 kolom 2 staat dat wanneer respondenten niet in aanmerking komen, er 4 wel in aanmerking zouden willen komen.

	Nee, ik kom niet in aanmerking	Weet ik niet	Total
Ja, ik zou in aanmerking willen komen voor ... hectare	4	28	32
Nee, voor mij is omvorming naar natuur sowieso geen optie	14	60	74
Weet ik niet	4	80	84
Total	22	168	190

Rijen: 17. Wat zou voor u een reden zijn om (extra) grond om te vormen in blijvende natuur?

Kolommen: 16. Bent u bereid om uw grond om te zetten in permanente natuur

Bijvoorbeeld: in rij 2 kolom 2 staat dat respondenten die zeker wel bereid zijn om te vormen hoge subsidies een reden zouden zijn extra grond om te zetten.

	Zeker wel	Waarschijnlijk wel	Weet ik niet	Total
Hoge subsidies	4	16	26	46
Biedt kansen om te investeren en het bedrijf te ontwikkelen	1	5	5	11
Belastingvoordeel / belastingtechnisch gunstig	3	5	12	20
Meer geld beschikbaar voor bedrijfsovername			1	1
Afbouwen agrarisch bedrijf	1	7	9	17
Hoge leeftijd / geen opvolger / ziekte	3	6	11	20
Past binnen de nieuwe bedrijfsstrategie / landgoedstrategie	5	15	7	27
Om aan de NSW-voorwaarden te voldoen	3	4	1	8
Uit liefde en/of interesse voor natuurbeheer	11	24	19	54
Minder arbeidsintensief		4	6	10
Akkerbouw en/of melkvee leverde niet voldoende op	1	9	7	17
Grond was minder geschikt voor landbouw		1	4	5
Anders	2	6	14	22
Total	34	102	122	258

Rijen: 18. Hoeveel grond zou u (extra) willen omvormen?

Kolommen: 16. Bent u bereid om uw grond om te zetten in permanente natuur

Bijvoorbeeld: in rij 3, kolom 2 staat dat respondenten die zeker wel tot omvorming bereid zijn, 1 hectare willen omvormen.

hectare	Zeker wel	Waarschijnlijk wel	Weet ik niet	Total
0		3	2	5
1	5	7	7	19
2	1	5	8	14
3	1	3	8	12
4	1	2	4	7
5	2	5	3	10
6		2	3	5
7		1		1
8		1	1	2
9	1			1
10	1	2	1	4
11				0
12	1			1
13			1	1
15		3	1	4
16			1	1
17		1		1
18			1	1
20		1		1
27			1	1
30			1	1
Totaal keer ingevuld	13	36	43	92

Rijen: 19. Voor welk natuurdoelpakket zou u kiezen?

Kolommen: 16. Bent u bereid om uw grond om te zetten in permanente natuur

Bijvoorbeeld: in rij 2 kolom 2 staat dat respondenten die zeker wel bereid zijn om te vormen, 6 dit met een basispakket willen doen.

	Zeker wel	Waarschijnlijk wel	Weet ik niet	Total
Basispakket	6	12	2	20
Pluspakket	5	9	1	15
Weet ik niet	5	20	75	100
Total	16	41	78	135

Rijen: 20. Binnen welke termijn denkt u de omvorming te realiseren?

Kolommen: 16. Bent u bereid om uw grond om te zetten in permanente natuur

Bijvoorbeeld: in rij 3 kolom 2 staat dat respondenten die zeker wel bereid zijn om te vormen, 9 er geen tijdsinschatting van kunnen maken.

	Zeker wel	Waarschijnlijk wel	Weet ik niet	Total
Binnen ... jaar	8	20	6	34
Ik kan geen tijdsinschatting maken	9	20	65	94
Total	17	40	71	128

Rijen: 21. Als u functieverandering met behulp van SN-subsidie wilt realiseren, bent u dan ook bereid om rekening te houden met gebiedsdoelen

Kolommen: 16. Bent u bereid om uw grond om te zetten in permanente natuur

Bijvoorbeeld: in rij 2 kolom 2 staat dat respondenten die zeker wel bereid zijn om te vormen, 14 bereid zijn rekening te houden met gebiedsdoelen.

	Zeker wel	Waarschijnlijk wel	Weet ik niet	Total
Ja	14	21	14	49
Nee		10	6	16
Neutral	3	20	53	76
Total	17	51	73	141

Rijen: 22. Bent u bereid samen te werken met andere terreinbeheerders?

Kolommen: 16. Bent u bereid om uw grond om te zetten in permanente natuur

Bijvoorbeeld: in rij 2 kolom 2 staat dat respondenten die zeker wel bereid zijn om te vormen, 1 niet bereid is samen te werken met andere terreinbeheerders.

	Zeker wel	Waarschijnlijk wel	Weet ik niet	Total
Nee	1	2	13	16
Ja, ik werk graag samen met andere particulieren	3	4	4	11
Ja, ik werk graag samen met terreinbeherende organisaties in de buurt, zoals Staatsbosbeheer, Natuurmonument, Brabants Landschap	9	21	19	49
Neutral	5	24	39	68
Total	18	51	75	144

Rijen: 24. Wat is voor u een reden om op dit moment géén grond te willen omvormen of geen extra grond te willen omvormen?

Kolommen: 16. Bent u bereid om uw grond om te zetten in permanente natuur

Bijvoorbeeld: in rij 2 kolom 2 staat dat respondenten die waarschijnlijk niet bereid zijn om te vormen, 11 zeggen dat een andere of huidige bestemming meer oplevert dan natuur.

	Waarschijnlijke niet	Zeker niet	Total
Andere (of huidige) bestemming levert meer op dan natuur	11	15	26
Permanente natuur past niet in bedrijfsstrategie	10	16	26
Dan blijft er te weinig grond meer over voor bedrijfsvoering	18	28	46
De subsidies zijn te laag	7	3	10
Ik ben onvoldoende op de hoogte van de mogelijkheden	8	2	10
Uit principe: "een boer doet zo iets niet"	1	5	6
De subsidieregeling is te onzeker	4	3	7
Ik vertrouw de overheid niet	9	13	22
Te veel administratieve rompslomp	2	3	5
Ik vind dat ik genoeg grond heb omgevormd	1	1	2
Past niet in bestemmingsplan gemeente		2	2
Grond ligt buiten de Ecologische Hoofd Structuur (EHS)		1	1
Grond is nog verpacht	4	4	8
Ik heb te weinig kennis van natuurbeheer	1	2	3
Plannen van provincie en gemeente zijn niet in overeenstemming	1	1	2
Je zit er voor altijd aan vast	9	11	20
Het gaat om een (relatief) klein deel van mijn grond	1	4	5
Ik loop tegen problemen aan, zoals	4	5	9
Anders	9	8	17
Total	100	127	227

Rijen: 25. Zou u mogelijk in de toekomst wel interesse hebben in het omvormen van grond tot natuur?

Kolommen: 16. Bent u bereid om uw grond om te zetten in permanente natuur

Bijvoorbeeld: in rij 3 kolom 2 staat dat respondenten die waarschijnlijk niet bereid zijn om te vormen, 6 waarschijnlijk wel bereid zijn dit in de toekomst te doen.

	Waarschijnlijke niet	Zeker niet	Total
Zeker wel		1	1
Waarschijnlijk wel	6	2	8
Waarschijnlijk niet	23	14	37
Zeker niet		29	29
Weet ik niet	17	14	31
Total	46	60	106

Rijen: 26. Kunt u aangeven op grond waarvan u misschien toch omvorming zou overwegen?

Kolommen: 16. Bent u bereid om uw grond om te zetten in permanente natuur

Bijvoorbeeld: in rij 2 kolom 2 staat dat respondenten die waarschijnlijk niet bereid zijn om te vormen, 9 omvorming misschien overwegen bij ruimere financiële mogelijkheden.

	Waarschijnlijke niet	Zeker niet	Total
Ruimere financiële mogelijkheden	9	3	12
Als functieverandering van mijn gebouwen mogelijk is	4	3	7
Als functieverandering mogelijk is in combinatie met de ontwikkeling van nieuwe economische dragers	6	4	10
Als functieverandering leidt tot verlaging c.q. kwijtschelding van eigendomslasten		3	3
Als er combinatiemogelijkheden zijn met de ontwikkeling van nieuw landgoed	8	4	12
Als mij vervangende grond zou worden aangeboden of geld om vervangende grond te kopen	15	14	29
Mogelijkheden voor omvorming over een groter oppervlak	1		1
Ruimere mogelijkheden bij de keuze van natuurdoeltypen		4	4
Gratis advies bij het indienen van een subsidieaanvraag			
Als we het samen met naburige omvormers kunnen beheren			
Als ik het voorbereiden en indienen van de aanvraag niet hoeft voor te schieten			
Als beheersubsidies over een langere periode kunnen worden afgesloten			
Anders	11	5	16
Total	54	40	94

B 2.2: Uitgezet tegen wel of niet Natuurschoonweteigendom

Is uw eigendom gerangschikt volgens de Natuurschoonwet (bijv. NSW-landgoed)?

Links wordt aangegeven in welke groep de respondenten vallen. Boven wordt aangegeven of ze wel, niet, nog bezig of niet weten of ze Natuurschoonwet gerangschikt zijn.

Lidmaatschap agrarische vereniging	Eigenaar landbouwbedrijf	Eigenaar landgoed	Ja	Nee	Ik ben met rangschikkings- procedure bezig	Weet ik niet
Ja	Ja	Ja	3	1	1	3
		Nee	1	18		10
	Nee	Ja	10	2		1
		Nee	1	4		2
Nee	Ja	Ja	11	4	2	8
		Nee	2	63		30
	Nee	Ja	19	1		6
		Nee	2	34		35

Heeft SN-subsidie

Links wordt aangegeven of de grond in aanmerking komt voor SN-subsidie. Boven wordt aangegeven of het eigendom Natuurschoonwetgerangschikt is.

	Natuurschoonwet gerangschikte eigendommen	Niet natuurschoonwet gerangschikte eigendommen	Ik ben met rangschikkings- procedure bezig	Weet ik niet	Total
Ja, mijn grond komt in aanmerking voor een dergelijke subsidie	17	48	3	22	90
Nee, mijn grond komt niet in aanmerking	10	11		1	22
Weet ik niet	20	66	1	81	168
Total	47	125	4	104	280

Wil SN-subsidie

Links wordt aangegeven of de respondenten in aanmerking willen komen voor SN-subsidie. Boven wordt aangegeven of het eigendom Natuurschoonwetgerangschikt is.

	Natuurschoonwet gerangschikte eigendommen	Niet natuurschoonwet gerangschikte eigendommen	Ik ben met rangschikkings- procedure bezig	Weet ik niet	Total
Ja, ik zou in aanmerking willen komen voor omvorming naar permanente natuur met behulp van een SN-subsidie functieverandering	8	8	0	15	31
Nee, voor mij is omvorming naar natuur sowieso geen optie.	6	43	1	24	74
Weet ik niet	16	24	0	43	83
Total	30	75	1	82	188

Bereidheid tot omvorming

	Natuurschoonwet gerangschikte eigendommen	Niet natuurschoonwet gerangschikte eigendommen	Ik ben met rangschikkings- procedure bezig	Weet ik niet	Total
Zeker wel bereid	12	2	1	3	18
Waarschijnlijk wel bereid	18	18	2	14	52
Waarschijnlijk niet bereid	6	22		22	50
Zeker niet bereid	4	38	1	23	66
Weet het niet	7	38		40	85
Total	47	118	4	102	271

Redenen omvorming

Links wordt aangegeven wat een reden kan zijn voor omvorming. Boven wordt aangegeven of het eigendom Natuurschoonwetgerangschikt is.

	Natuurschoonwet gerangschikte eigendommen	Niet natuurschoonwet gerangschikte eigendommen	Ik ben met rangschikkings- procedure bezig	Weet ik niet	Total
Hoge subsidies	9	18		18	45
Biedt kansen om te investeren en het bedrijf te ontwikkelen	3	7		1	11
Belastingvoordeel / belastingtechnisch gunstig	5	7	2	5	19
Meer geld beschikbaar voor bedrijfsovername				1	1
Afbouwen agrarisch bedrijf	3	8		6	17
Hoge leeftijd / geen opvolger / ziekte	4	8		8	20
Past binnen de nieuwe bedrijfsstrategie / landgoedstrategie	11	7	1	8	27
Om aan de NSW-voorwaarden te voldoen	6		2		8
Uit liefde en/of interesse voor natuurbeheer	14	17	2	21	54
Minder arbeidsintensief	1	3		6	10
Akkerbouw en/of melkvee leverde niet voldoende op	8	3		6	17
Grond was minder geschikt voor landbouw		3		2	5
Anders	6	5		11	22
Total	37	49	3	51	140

Redenen geen omvorming

Links wordt aangegeven waarom de respondenten geen omvorming willen. Boven wordt aangegeven of het eigendom Natuurschoonwetgerangschikt is.

	Natuurschoonwet gerangschikte eigendommen	Niet natuurschoonwet gerangschikte eigendommen	Ik ben met rangschikkings- procedure bezig	Weet ik niet	Total
Andere (of huidige) bestemming levert meer op dan natuur	2	12		12	26
Permanente natuur past niet in bedrijfsstrategie		20		6	26
Dan blijft er te weinig grond meer over voor bedrijfsvoering	1	29		15	45
De subsidies zijn te laag	2	3		5	10
Ik ben onvoldoende op de hoogte van de mogelijkheden	1	1		8	10
Uit principe: "een boer doet zoiets niet"		4		2	6
De subsidieregeling is te onzeker		4		3	7
Ik vertrouw de overheid niet	2	12		8	22
Teveel administratieve rompslomp	1	1		3	5
Ik vind dat ik genoeg grond heb omgevormd				2	2
Past niet in bestemmingsplan gemeente		1		1	2
Grond ligt buiten de Ecologische Hoofd Structuur (EHS)		1			1
Grond is nog verpacht	1	4		3	8
Ik heb te weinig kennis van natuurbeheer		1		2	3
Plannen van provincie en gemeente zijn niet in overeenstemming		2			2
Je zit er voor altijd aan vast	2	9	1	7	19
Het gaat om een (relatief) klein deel van mijn grond	1	2		2	5
Ik loop tegen problemen aan, zoals	1	6	1		8
Anders	2	3	1	11	17
Total	9	54	1	42	106

Aantal beschikbare hectare voor omvorming

Links wordt aangegeven of hoeveel hectare beschikbaar is voor omvorming. Boven wordt aangegeven of het eigendom Natuurschoonwetgerangschikt is.

Aantal hectare	Natuurschoonwet gerangschikte eigendommen	Niet natuurschoonwet gerangschikte eigendommen	Ik ben met rangschikkings-procedure bezig	Weet ik niet	Total
0		5			5
1	3	5		11	19
2	1	8	1	4	14
3	2	4		6	12
4	2	4		1	7
5	3	4	1	2	10
6	2			3	5
7	1				1
8	2				2
9				1	1
10	1	1		2	4
12	1				1
13				1	1
15	1	2		1	4
16		1			1
17		1			1
18		1			1
20	1				1
27		1			1
30				1	1
Total aantal keer	20	37	2	33	92

Landgoedeigenaar

Links wordt aangegeven of de grond respondent een landgoedeigenaar is. Boven wordt aangegeven of het eigendom Natuurschoonwetgerangschikt is.

	Natuurschoonwet gerangschikte eigendommen	Niet natuurschoonwet gerangschikte eigendommen	Ik ben met rangschikkings-procedure bezig	Weet ik niet	Total
Ja	43	8	2	18	71
Nee	6	119	2	78	205
Total	49	127	4	96	276

B 2.3: Uitgezet tegen doelgroepen

Hierbij zijn vier verschillende doelgroepen, wel te verstaan agrariërs, landgoedeigenaren, zowel landgoedeigenaar als agrariër, geen van beide. Hierbij is de indeling gemaakt door te kijken naar het antwoord op vraag 3a en 3b, en staat agrariër voor 3a ja en 3b nee. Landgoedeigenaar staat voor 3a nee en 3b ja. Zowel landgoedeigenaar en agrariër hebben allebei de vragen met ja beantwoord. De categorie 'geen van beide' hebben bij allebei de vragen nee beantwoord. Allereerst wordt de doelgroepindeling in een tabel weergegeven.

Basisindeling in doelgroepen

	Agrariër en Landgoed-eigenaar	Agrariërs	Landgoed-eigenaren	Geen van beide	Missing
Aantal in doelgroep	30	124	41	81	26
Percentage in doelgroep	9.9	41.1	13.6	26.8	8.6

Eigendom gerangschikt volgens Natuurschoonwet-gerangschikt

	Agrariër en Landgoed-eigenaar	Agrariërs	Landgoed-eigenaren	Geen van beide	Total
Natuurschoonwet gerangschikte eigendommen	14	3	29	3	49
Niet natuurschoonwet gerangschikte eigendommen	5	81	3	38	127
Ik ben met rangschikkings-procedure bezig			2	2	4
Weet ik niet	11	40	7	38	96
Total	30	124	41	81	276

In aanmerking komen voor subsidie

	Agrariër en Landgoed-eigenaar	Agrariërs	Landgoed-eigenaren	Geen van beide	Total
Ja, mijn grond komt in aanmerking voor een dergelijke subsidie	6	50	18	15	89
Nee, mijn grond komt niet in aanmerking	4	8	5	4	21
Weet ik niet	19	65	16	59	159
Total	29	123	39	78	269

In aanmerking willen komen voor subsidie

Links wordt aangegeven of de respondent in aanmerking willen komen voor een SN-subsidie. Boven wordt aangegeven in welke doelgroep de respondenten vallen.

	Agrariër en Landgoed-eigenaar	Agrariërs	Landgoed-eigenaren	Geen van beide	Total
Ja, ik zou in aanmerking willen komen voor omvorming naar permanente natuur met behulp van een SN-subsidie	4	7	6	12	29
functieverandering					
Nee, voor mij is omvorming naar natuur sowieso geen optie.	3	33	7	26	69
Weet ik niet	15	33	8	24	80
Total	22	73	21	62	178

Bereid tot omvorming naar natuur

Links wordt aangegeven of de respondent bereid zijn tot omvorming naar natuur. Boven wordt aangegeven in welke doelgroep de respondenten vallen.

	Agrariër en Landgoed- eigenaar	Agrariërs	Landgoed- eigenaren		Geen van beide
Zeker wel bereid		3	11		4
Waarschijnlijk wel bereid	14	11	10		15
Waarschijnlijk niet bereid	3	30	3		13
Zeker niet bereid	5	33	3		22
Weet het niet	7	36	11		26
Total	29	113	38		80

Redenen omvorming

Links wordt aangegeven wat de redenen zijn voor de respondenten voor een omvorming naar natuur. Boven wordt aangegeven in welke doelgroep de respondenten vallen. De respondenten kunnen meerdere antwoorden hebben gegeven, daarom kan het totaal onder de tabel hoger zijn dan het totaal aantal respondenten in de desbetreffende doelgroep.

	Agrariër en Landgoed- eigenaar	Agrariërs	Landgoed- eigenaren		Geen van beide
Hoge subsidies	4	11	12		16
Biedt kansen om te investeren en het bedrijf te ontwikkelen	2	8	1		
Belastingvoordeel / belastingtechnisch gunstig	2	3	8		6
Meer geld beschikbaar voor bedrijfsovername		1			
Afbouwen agrarisch bedrijf	2	13			2
Hoge leeftijd / geen opvolger / ziekte	1	9	2		6
Past binnen de nieuwe bedrijfsstrategie / landgoedstrategie	4	10	10		2
Om aan de NSW-voorwaarden te voldoen		1	7		
Uit liefde en/of interesse voor natuurbeheer	3	9	17		23
Minder arbeidsintensief	1	5	2		2
Akkerbouw en/of melkvee leverde niet voldoende op	9	4	1		2
Grond was minder geschikt voor landbouw		3			2
Anders	5	5	4		7
Total	33	82	64		68

Aantal hectare beschikbaar voor omvorming

Hier staat het totaal aantal hectare beschikbaar voor omvorming, opgesplitst in de doelgroepen (boven) en in de bereidheid tot omvorming, zeker wel of waarschijnlijk wel.

	Agrariër en Landgoed- eigenaar	Agrariërs	Landgoed- eigenaren	Geen van beide	Totaal
Aantal hectare beschikbaar voor omvorming, bij respondenten die zeker wel bereid zijn tot omvorming	0	10	40	5	55
Aantal hectare beschikbaar voor omvorming, bij respondenten die waarschijnlijk wel bereid zijn tot omvorming	57	34	41	46	178
Totaal aantal hectare beschikbaar voor omvorming	57	44	81	51	233

Redenen niet omvormen

Links wordt aangegeven om welke redenen de respondenten niet willen omvormen. Boven wordt aangegeven in welke doelgroep de respondenten vallen. De respondenten kunnen meerdere antwoorden hebben gegeven, daarom kan het totaal onder de tabel hoger zijn dan het totaal aantal respondenten in de desbetreffende doelgroep.

	Agrariër en Landgoed- eigenaar	Agrariërs	Landgoed- eigenaren	Geen van beide	Total
Andere (of huidige) bestemming levert meer op dan natuur	3	16	1	4	24
Permanente natuur past niet in bedrijfsstrategie	2	21		2	25
Dan blijft er te weinig grond meer over voor bedrijfsvoering	3	33	1	6	41
De subsidies zijn te laag	2	5		2	9
Ik ben onvoldoende op de hoogte van de mogelijkheden	1	4	1	4	10
Uit principe: "een boer doet zo iets niet"		5		1	6
De subsidieregeling is te onzeker		6		1	7
Ik vertrouw de overheid niet		14	3	5	24
Teveel administratieve rompslomp			2	3	5
Ik vind dat ik genoeg grond heb omgevormd			1	1	2
Past niet in bestemmingsplan gemeente	1	1			2
Grond ligt buiten de Ecologische Hoofd Structuur (EHS)			1		1
Grond is nog verpacht	1		1	6	8
Ik heb te weinig kennis van natuurbeheer		2		1	3
Plannen van provincie en gemeente zijn niet in overeenstemming		1		1	2
Je zit er voor altijd aan vast	1	6	1	9	17
Het gaat om een (relatief) klein deel van mijn grond			1	3	4
Ik loop tegen problemen aan, zoals		6		2	8
Anders	2	2	1	11	16
Total	16	122	14	62	214

Mogelijke interesse in toekomstige omvorming

Links wordt aangegeven of de respondent in de toekomst misschien interesse heeft in omvorming naar natuur. Boven wordt aangegeven in welke doelgroep de respondenten vallen.

	Agrariër en Landgoed- eigenaar	Agrariërs	Landgoed- eigenaren	Geen van beide	Total
Zeker wel		1			1
Waarschijnlijk wel	4	1	1	2	8
Waarschijnlijk niet	1	21	4	10	36
Zeker niet	1	11	1	13	26
Weet het niet	1	21		8	30
Total	7	55	6	33	101

Redenen heroverweging

Links wordt aangegeven wat de redenen zijn voor heroverweging. Boven wordt aangegeven in welke doelgroep de respondenten vallen. De respondenten kunnen meerdere antwoorden hebben gegeven, daarom kan het totaal onder de tabel hoger zijn dan het totaal aantal respondenten in de desbetreffende doelgroep.

	Agrariër en Landgoed- eigenaar	Agrariërs	Landgoed- eigenaren	Geen van beide	Total
Ruimere financiële mogelijkheden	1	9		2	12
Als functieverandering van mijn gebouwen mogelijk is		3		4	7
Als functieverandering mogelijk is in combinatie met de ontwikkeling van nieuwe economische dragers	2	4		4	10
Als functieverandering leidt tot verlaging c.q. kwijtschelding van eigendomslasten		2		1	3
Als er combinatiemogelijkheden zijn met de ontwikkeling van nieuw landgoed	1	7		3	11
Als mij vervangende grond zou worden aangeboden of geld om vervangende grond te kopen	2	21		5	28
Mogelijkheden voor omvorming over een groter oppervlak				1	1
Ruimere mogelijkheden bij de keuze van natuurdoeltypen		2		2	4
Anders	1	8	4	3	16
Total	7	56	4	25	92

B 2.4: Uitgezet tegen bereidheid tot omvorming naar natuur

Heeft subsidie

Links staat of de respondenten in aanmerking komen voor een SN-subsidie. Boven staat de bereidheid tot omvormen.

	Zeker wel bereid	Waarschijnlijk wel bereid	Waarschijnlijk niet bereid	Zeker niet bereid	Weet het niet	Total
Ja, mijn grond komt in aanmerking voor een dergelijke subsidie	9	17	19	10	23	78
Nee, mijn grond komt niet in aanmerking	2	6	4	7	2	21
Weet ik niet	7	27	26	45	61	166
Total	18	50	49	62	86	265

Wil SN-subsidie

Links staat of de respondenten in aanmerking willen komen voor een SN-subsidie. Boven staat de bereidheid tot omvormen.

	Zeker wel bereid	Waarschijnlijk wel bereid	Waarschijnlijk niet bereid	Zeker niet bereid	Weet het niet	Total
Ja, ik zou in aanmerking willen komen voor omvorming naar permanente natuur met behulp van een SN-subsidie functieverandering	6	16			8	30
Nee, voor mij is omvorming naar natuur sowieso geen optie.	1	1	13	49	8	72
Weet ik niet	2	16	17	3	46	84
Total	9	33	30	52	62	186

Ligging (Hierbij corresponderen de nummers naar de plaatsnamen in de enquête)

Links staat uit welke gemeente de respondenten komen. Boven staat de bereidheid tot omvormen.

	Zeker wel bereid	Waarschijnlijk wel bereid	Waarschijnlijk niet bereid	Zeker niet bereid	Weet het niet
2		2		3	2
3			1		1
5					3
6	1	1			
7		1	1		1
8			1	1	3
9		1	3	4	3
11	1	2		3	3
12	1	3	3	3	4
13		2		3	4
14		1	1	1	
15	1	1	1		
16		1			4
18		1		1	
19		1		1	2
20			1		3
21	1			1	2
23	1	1		1	3
24			1		

25		1			
26		1		3	1
27			1	1	2
28	2	1	2	2	2
29		1			2
30	2	4	7	5	5
31	1			2	
32			1		
33		1			
34		2	1		
35			1		
36			1		
38			1		1
40	1	1	3		1
41				2	
42	1		2		
43		3	3	5	4
44		1	3	4	4
46					1
47		2	2	1	2
48					1
49	1				1
50		2			4
51			1	2	1
52	3	3	2	2	2
53		2	2	1	3
54			4	1	4
55			1	3	1
56	1	1		1	3
57				2	1
58	1	2	2		
59	1	1	1	2	
60		1			1
61		1			1
62	1	4		1	
63	1				1
64	1		2	5	5
65		1			2
66		1			
67				1	
68		1	2		2

Hoeveelheid grond in eigendom

Links staat hoeveel hectare grond de respondenten in eigendom hebben. Boven staat de bereidheid tot omvormen.

	Zeker wel bereid	Waarschijnlijk wel bereid	Waarschijnlijk niet bereid	Zeker niet bereid	Weet het niet	Total
Tot 5 hectare	3	16	13	24	33	89
5 tot 10 hectare	7	7	5	8	18	45
11 tot 20 hectare	4	11	13	9	18	55
21 tot 100 hectare	3	5	17	22	16	63
> 100 hectare	1	13	1	1		16
Total	18	52	49	64	85	268

Leeftijdscategorie

Links staat of de leeftijd van de respondenten. Boven staat de bereidheid tot omvormen.

	Zeker wel bereid	Waarschijnlijk wel bereid	Waarschijnlijk niet bereid	Zeker niet bereid	Weet het niet	Total
< 20 jaar					1	1
21 – 30 jaar	1		2		1	4
31 – 40 jaar	3	5	7	6	9	30
41 – 50 jaar	5	11	18	20	23	77
51 – 60 jaar	3	18	13	22	23	79
> 60 jaar	6	10	10	18	28	72
Total	18	44	50	66	85	263

Reeds grond omgevormd tot natuur

Links staat of de respondenten reeds grond omgevormd hebben tot natuur. Boven staat de bereidheid tot omvormen.

	Zeker wel bereid	Waarschijnlijk wel bereid	Waarschijnlijk niet bereid	Zeker niet bereid	Weet het niet	Total
Ja	9	18	4	1	9	41
Nee	9	34	45	65	77	230
Total	18	52	49	66	86	271

B 2.5: andere gekruiste tabellen

Aantal hectare grond beschikbaar voor omvorming, uitgezet tegen de grootte van het bedrijf

Links staat het aantal hectare beschikbaar voor omvorming. Boven de totale grootte van het grond.

Onder staat het procentueel uitgezet, hoeveel procent van de grond beschikbaar is voor omvorming.

Aantal hectare	Tot 5 hectare	5 tot 10 hectare	11 tot 20 hectare	21 tot 100 hectare	> 100 hectare
0	4		1		
1	15	2	2		
2	6	4	3	1	
3	7	4	1		
4	2	3	2		
5		4	4	2	
6		2	1	2	
7					1
8			2		
9			1		
10			3	1	
12			1		
13				1	
15			2		2
16				1	
17				1	
18			1		
20					1
27				1	
30				1	
Procentueel	0 tot 80 %	0 tot 60 %	0 tot 90 %	1 tot 30 %	7 tot 20 %

Aantal hectare grond beschikbaar voor omvorming, uitgezet tegen reeds grond omgezet tot natuur

Links staat het aantal hectare grond beschikbaar voor omvorming. Rechts staat of er eerder al grond is omgevormd.

Aantal hectare	Eerder grond omgezet	Niet eerder grond omgezet	Total
0	2	3	5
1	4	15	19
2	3	11	14
3	2	10	12
4	1	6	7
5	2	8	10
6		5	5
7		1	1
8	1	1	2
9		1	1
10	1	3	4
12		1	1
13		1	1
15	1	3	4
16		1	1
17		1	1
18		1	1
20		1	1
27		1	1
30		1	1
Totaal aantal keer	17	75	92

Mogelijke interesse in toekomstige omvorming uitgezet tegen de redenen heroverweging

Links staan redenen voor heroverweging toekomstige omvorming. Boven staat of er mogelijk interesse is in toekomstige omvorming

	Zeker wel	Waarschijnlijk wel	Zeker niet	Waarschijnlijk niet	Weet ik niet	Total
Ruimere financiële mogelijkheden		1	6		5	12
Als functieverandering van mijn gebouwen mogelijk is			3	2	1	6
Als functieverandering mogelijk is in combinatie met de ontwikkeling van nieuwe economische dragers		3	1		2	6
Als functieverandering leidt tot verlaging c.q. kwijtschelding van eigendomslasten			2			2
Als er combinatiemogelijkheden zijn met de ontwikkeling van nieuw landgoed	1		2		2	5
Als mij vervangende grond zou worden aangeboden of geld om vervangende grond te kopen			11	3	3	17
Ruimere mogelijkheden bij de keuze van natuurdoeltypen			1		2	3
Anders		3	3	1	4	11
Total	1	7	29	6	19	62

Mogelijke interesse in toekomstige omvorming uitgezet tegen de aanvullende factoren

Links staan aanvullende factoren om grond alsnog om te vormen. Boven staat of er mogelijk interesse is in toekomstige omvorming

	Zeker wel	Waarschijnlijk wel	Zeker niet	Waarschijnlijk niet	Weet ik niet	Total
Als ik mijn begrensde grond kan ruilen voor niet begrensde grond in de buurt		1	11	4	5	21
Als mij alternatieve grond wordt aangeboden, om de agrarische bedrijfsvoering voort te zetten			16	6	11	33
Als mijn pachter alternatieve grond wordt aangeboden			2		1	3
Als ik een alternatieve bestemming voor mijn bestaande agrarische bebouwing kan realiseren	1	2	7		2	12
Anders		1	6	4	9	20
Total	1	4	42	14	28	89

Aantal hectare met behulp van SN-subsidie tegen aantal hectare algemeen.

Links staat het aantal hectare wat men bereid is om te vormen. Boven staat het aantal hectare wat men bereid is om te vormen met behulp van een SN-subsidie. Het is duidelijk dat, aangezien ongeveer 75% hiervan niets heeft ingevuld, er slechts 25% de omvorming wil bereiken met behulp van een SN-subsidie.

		Aantal hectare met behulp van een SN-subsidie									Totaal keer ingevuld
	Aantal keer niet ingevuld	0	1	2	4	5	6	7	9	17	
Aantal hectare algemeen (vraag 18)	0	3	2								5
	1	12	1	6							19
	2	12		2							14
	3	12									12
	4	5			2						7
	5	8				2					10
	6	3					2				5
	7	0						1			1
	8	2									2
	9	0							1		1
	10	4									4
	12	1									1
	13	1									1
	15	4									4
	16	1									1
	17	0								1	1
	18	1									1
	20	1									1
	27	1									1
	30	1									1
Total aantal keer ingevuld	72	3	6	2	2	2	2	1	1	1	92

Aantal hectare voor omvorming met een SN-subsidie per gemeente.

Links staan de gemeenten waar een omvorming met behulp van een SN-subsidie gewenst is. Boven staat het aantal hectare dat dan via deze subsidie omgevormd moet worden. Het valt op dat hoogstens 2 keer per gemeent een omvorming met behulp van een SN-subsidie aangegeven is. Het totaal aantal kan hier hoger uitvallen dan bij de vraag hierboven, omdat sommige respondenten meer dan 1 gemeente opgegeven hebben.

	Aantal hectare met behulp van een SN-subsidie											
	0	1	2	3	4	5	6	7	9	15	16	17
Bergen op Zoom	0	0	1	0	0	0	0	1	0	0	0	0
Bernheze	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0
Boxmeer	0	0	0	0	0	0	1	0	1	0	0	0
Boxtel	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Breda	0	1	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0
Cuijk	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Drimmelen	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Eindhoven	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Geldrop-Mierlo	0	0	0	0	0	1	0	0	0	1	0	0
Goirle	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Grave	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Haaren	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0
Halderberge	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0
Heeze-Leende	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0
Heusden	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0
Neunen	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Reusel-de Mierden	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0
Sint Anthonis	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1	0
Sint-Michielsgestel	0	0	0	0	1	1	0	0	0	0	0	0
Sint-Oedenrode	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0
Someren	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Tilburg	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Uden	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Veghel	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Veldhoven	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Vught	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Waalre	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Werkendam	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Total aantal keer ingevuld	3	8	4	1	3	5	2	2	1	2	1	1

Aantal keer omvorming tegen gemeente

In deze tabel staan links de gemeenten en rechts hoe vaak aangegeven is 1 of meer hectare om te willen vormen in natuur.

Alphen-Chaam	3
Asten	2
Bergeijk	2
Bergen op Zoom	2
Bernheze	2
Best	2
Bladel	4
Boxmeer	6
Boxtel	6
Breda	10
Cranendonck	2
Cuijk	2
Deurne	6
Drimmelen	2
Eersel	2
Eindhoven	2
Etten-Leur	2
Geldrop-Mierlo	4
Goirle	4
Grave	4
Haaren	6
Halderberge	4
Heeze-Leende	12
Heusden	2
Hilvarenbeek	2
Mill en Sint Hubert	2
Neunen	2
Oirschot	8
Oisterwijk	10
Oss	2
Reusel-de Mierden	2
Roosendaal	2
Schijndel	8
Sint Anthonis	2
Sint-Michielsgestel	6
Sint-Oedenrode	2
Someren	4
Son en Breugel	2
Steenbergen	2
Uden	4
Valkenswaard	2
Veghel	4
Veldhoven	2
Vught	2
Waalre	4
Waalwijk	8
Werkendam	4
Woensdrecht	2

Aantal hectare omvormen/subsidie

In deze tabel staat allereerst boven uitgezet hoeveel hectare grond de respondent heeft. Links staan een aantal zaken uitgezet. Zo staat in de tweede rij van boven hoeveel hectare er bij elkaar opgeteld beschikbaar is voor omvorming, van de respondenten die zeker bereid zijn tot omvorming. In de derde rij staat vervolgens hoeveel respondenten hierop antwoord hebben gegeven, en de vierde rij stelt het gemiddelde aantal hectare per respondent voor. In de vijfde tot en met de zevende rij hetzelfde verhaal, alleen dan voor waarschijnlijk wel bereid. In de achtste en de negende rij staat hoeveel hectare er dan vervolgens zeker wel en waarschijnlijk wel bij elkaar beschikbaar is, en daarna hoeveel dit per respondent die dit ingevuld heeft is.

Vervolgens staat in de elfde rij hoeveel hectare er in totaal in aanmerking komt voor een subsidie SN-functieverandering, vervolgens in de twaalfde weer hoeveel respondenten hierop antwoord hebben gegeven en in de dertiende rij hoeveel hectare dit per respondent die antwoord heeft gegeven dit is.

In de vijftiende rij is het percentage berekend van: (het gemiddelde aantal hectare beschikbaar per respondent gedeeld door het aantal hectare in eigendom) keer 100%. In de zestiende rij is het percentage berekend van: (het gemiddelde aantal hectare in aanmerking voor subsidie per respondent gedeeld door het aantal hectare in eigendom) keer 100%. In de zeventiende rij is vervolgens een verhouding 'omvorming gedeeld door subsidie' hiervan berekend.

Aantal hectare beschikbaar voor omvorming	Tot 5 hectare	5 tot 10 hectare	11 tot 20 hectare	21 tot 100 hectare	> 100 hectare	Totaal
Totaal aantal hectare bij respondenten die zeker bereid zijn tot omvorming	3	15	32	5	0	55
Aantal respondenten die deze vraag beantwoord hebben	3	5	4	1	0	13
<i>Aantal hectare gemiddeld per respondent</i>	1	3	8	5	0	4
Totaal aantal hectare bij respondenten die waarschijnlijk bereid zijn tot omvorming	20	19	70	22	57	188
Aantal respondenten die deze vraag beantwoord hebben	14	5	11	2	4	36
<i>Aantal hectare gemiddeld per respondent</i>	1.5	4	6.5	11	14	5
Totaal aantal hectare beschikbaar voor omvorming	23	34	102	27	57	243
<i>Totaal aantal hectare beschikbaar voor omvorming per respondent</i>	1.5	3.5	7.5	8	7	4.5
Aantal hectare wat in aanmerking komt voor een subsidie	Tot 5 hectare	5 tot 10 hectare	11 tot 20 hectare	21 tot 100 hectare	> 100 hectare	Totaal
Totaal aantal hectare in aanmerking voor subsidie	26	51	191	311	54	633
Aantal respondenten die deze vraag beantwoord hebben	14	11	11	14	3	53
<i>Aantal hectare wat gemiddeld per respondent in aanmerking komt voor subsidie</i>	2	4.5	17.5	22	18	12
Percentages						
Gemiddeld percentage in aanmerking voor omvorming	Vanaf 30 %	35% - 70%	38% - 68%	8% - 38%	Tot 7%	-
Gemiddeld percentage in aanmerking voor subsidie	Vanaf 40 %	45% - 90%	88%-100%	22%-100%	Tot 18%	-
Ratio omvorming/subsidie	0.75	0.77	0.43	0.36	0.38	-

Bijlage 3: vragenlijst

A. Algemeen

1. In welke leeftijdscategorie valt u?

- ☐ < 20 jaar
- ☐ 21 – 30 jaar
- ☐ 31 – 40 jaar
- ☐ 41 – 50 jaar
- ☐ 51 – 60 jaar
- ☐ > 60 jaar

2. Bent u lid van een agrarische natuurvereniging of daaraan gerelateerde organisatie?

- ☐ Ja
- ☐ Nee

3a. Heeft u een landbouwbedrijf?

- ☐ Ja
- ☐ Nee

3b. Heeft u een landgoed? (vraag 3a en 3b kunnen ook beiden worden aangekruist)

- ☐ Ja
- ☐ Nee

4. Is uw eigendom gerangschikt volgens de Natuurschoonwet (bijv. NSW-landgoed)?

- ☐ Ja
- ☐ Nee
- ☐ Ik ben met de rangschikkingsprocedure bezig
- ☐ Weet ik niet

B. Type grondeigenaar

5. Hoeveel hectare grond heeft u in **eigendom** (inclusief erfpacht, exclusief regulier gepachte grond?)

- ☐ tot 5 hectare
- ☐ 5 tot 10 hectare
- ☐ 11 tot 20 hectare
- ☐ 21 tot 100 hectare
- ☐ > 100 hectare

6. Hoeveel hectare grond van uw eigendom **verpacht** u (regulier verpacht)

- ☐ geen
- ☐ tot 5 hectare
- ☐ 5 tot 10 hectare
- ☐ 11 tot 20 hectare
- ☐ 21 tot 100 hectare
- ☐ > 100 hectare

7. Indien er sprake is van een agrarisch bedrijf, uit hoeveel hectare bestaat uw totale **bedrijfsomvang (eigendom + gepachte gronden)**?

- ☐ Niet van toepassing
- ☐ tot 5 hectare
- ☐ 5 tot 10 hectare
- ☐ 11 tot 20 hectare

- ☐ 21 tot 100 hectare
- ☐ > 100 hectare

8. Bent u de enige eigenaar, of is er sprake van 'gedeeld eigenaarschap'?

- ☐ Enige eigenaar **[ga naar vraag 10]**
- ☐ Als echtpaar samen eigenaar
- ☐ Onverdeelde boedel, de grond is geërfd samen met broers, zussen

9. Als er sprake is van gedeeld eigendom of onverdeelde boedel, vult u de enquête in namens alle eigenaren?

- ☐ Ja, ik spreek namens iedereen (consensus)
- ☐ Nee, ik spreek op persoonlijke titel
- ☐ Anders,

10. Wat is uw belangrijkste grondgebruik?

Kruis maximaal twee antwoorden aan:

- ☐ Melkveehouderij
- ☐ Intensieve veehouderij (o.a. varkens, pluimvee, vleeskalveren)
- ☐ Zoogkoeien en vleesvee
- ☐ Glastuinbouw (bloemen, planten, groenten, champignons)
- ☐ Tuinbouw in open grond (inclusief bollen, fruit- en boomteelt)
- ☐ Gebouwgebonden teelten (champignons en witlof)
- ☐ Bosbouw
- ☐ Akkerbouw
- ☐ Natuurbeheer
- ☐ Recreatieboerderij of hobbyboer
- ☐ Anders, namelijk

11. Indien u uw bedrijfsvoering (zoals bedoeld in de vorige vraag) verandert, wat zijn dan de gewenste ontwikkelingen?

- ☐ groei (door grond bijkopen of bijpachten)
- ☐ schaalvergroting
- ☐ verbreding en/of diversificatie naar andere agrarische activiteiten
- ☐ ontwikkelen van nieuwe ideeën en/of plannen
- ☐ anders, namelijk
- ☐ niet van toepassing

C. Gebied

12. In welke gemeente(n) bevindt uw grond zich, die voor omvorming in aanmerking komt?

- ☐ Aalburg
- ☐ Alphen-Chaam
- ☐ Asten
- ☐ Baarle-Nassau
- ☐ Bergeijk
- ☐ Bergen op Zoom
- ☐ Bernheze
- ☐ Best
- ☐ Bladel
- ☐ Boekel
- ☐ Boxmeer
- ☐ Boxtel
- ☐ Breda
- ☐ Cranendonck
- ☐ Cuijk
- ☐

-
- ☐ Deurne
 - ☐ Dongen
 - ☐ Drimmelen
 - ☐ Eersel
 - ☐ Eindhoven
 - ☐ Etten-Leur
 - ☐ Geertruidenberg
 - ☐ Geldrop-Mierlo
 - ☐ Gemert-Bakel
 - ☐ Gilze en Rijen
 - ☐ Goirle
 - ☐ Grave
 - ☐ Haaren
 - ☐ Halderberge
 - ☐ Heeze-Leende
 - ☐ Helmond
 - ☐ 's-Hertogenbosch
 - ☐ Heusden
 - ☐ Hilvarenbeek
 - ☐ Laarbeek
 - ☐ Landerd
 - ☐ Lith
 - ☐ Loon op Zand
 - ☐ Maasdonk
 - ☐ Mill en Sint Hubert
 - ☐ Moerdijk
 - ☐ Nuenen, Gerwen en Nederwetten
 - ☐ Oirschot
 - ☐ Oisterwijk
 - ☐ Oosterhout
 - ☐ Oss
 - ☐ Reusel-De Mierden
 - ☐ Roosendaal
 - ☐ Rucphen
 - ☐ Schijndel
 - ☐ Sint Anthonis
 - ☐ Sint-Michielsgestel
 - ☐ Sint-Oedenrode
 - ☐ Someren
 - ☐ Son en Breugel
 - ☐ Steenbergen
 - ☐ Tilburg
 - ☐ Uden
 - ☐ Valkenswaard
 - ☐ Veghel
 - ☐ Veldhoven
 - ☐ Vught
 - ☐ Waalre
 - ☐ Waalwijk
 - ☐ Werkendam
 - ☐ Woensdrecht
 - ☐ Woudrichem
 - ☐ Zundert

- 13a. Weet u of (een gedeelte van) uw grond in aanmerking komt voor een subsidie om uw grond om te vormen naar nieuwe natuur (SN-subsidie; functieverandering)?
- ☐ Ja, ik kom in aanmerking voor hectare **[ga naar vraag 14, pagina 4]**
 - ☐ Nee, ik kom **niet** in aanmerking **[ga naar vraag 13b]**
 - ☐ Weet ik niet **[ga naar vraag 13b]**
- 13b. Zou u in aanmerking *willen* komen voor omvorming naar nieuwe (permanente) natuur met behulp van SN-subsidie functieverandering? *(lees evt. meer over de subsidieregeling in bijgaand infoblad)*
- ☐ Ja, ik zou in aanmerking willen komen voor hectare *(voeg een kaartje bij van de percelen die u eventueel zou willen omvormen)*
 - ☐ Nee, voor mij is omvorming naar nieuwe natuur sowieso geen optie
 - ☐ Weet ik niet
14. Ervan uitgaande dat op (een deel van) uw grond nieuwe natuur kan worden gerealiseerd, waar gaat dan uw voorkeur naar uit?
- ☐ Agrarische functie behouden en dus niet omvormen tot natuur, noch verkopen
 - ☐ Zelf nieuwe natuur realiseren
 - ☐ Begrensde grond tegen marktprijs verkopen aan natuurbeschermingsorganisatie (bijv. Staatsbosbeheer, Brabants Landschap of Natuurmonumenten).
 - ☐ Grond tegen marktprijs verkopen aan een andere particulier, die de grond vervolgens omvormt
 - ☐ Het bedrijf verplaatsen, indien bedrijfsverplaatsing volledig wordt gefinancierd en gefaciliteerd
 - ☐ Weet ik niet

D. Bereidheid tot omvorming

15. Heeft u reeds grond omgevormd tot permanente natuur (m.b.v. SN-subsidie; functieverandering)?
- ☐ Ja
 - ☐ Nee
16. Bent u bereid om uw grond om te zetten in permanente natuur (m.b.v. SN-subsidie; functieverandering)?
 Als u al heeft omgevormd, bent u bereid **nog meer** om te vormen?
Lees eventueel meer over functieverandering in bijgaand infoblad.
- ☐ Zeker wel **[Ga naar vraag 17]**
 - ☐ Waarschijnlijk wel **[Ga naar vraag 17]**
 - ☐ Waarschijnlijk niet **[Ga naar vraag 24, pagina 6]**
 - ☐ Zeker niet **[Ga naar vraag 24, pagina 6]**
 - ☐ Weet ik niet **[Ga naar vraag 17]**

17. Wat zou voor u een reden zijn om (extra) grond om te vormen in blijvende natuur?

Kruis maximaal drie antwoorden aan.

- ☐ Hoge subsidies
- ☐ Biedt kansen om te investeren en het bedrijf te ontwikkelen
- ☐ Belastingvoordeel / belastingtechnisch gunstig
- ☐ Meer geld beschikbaar voor bedrijfsovername
- ☐ Afbouwen agrarisch bedrijf
- ☐ Hoge leeftijd / geen opvolger / ziekte
- ☐ Past binnen de nieuwe bedrijfsstrategie / landgoedstrategie
- ☐ Om aan de NSW-voorwaarden te voldoen
- ☐ Uit liefde en/of interesse voor natuurbeheer
- ☐ Minder arbeidsintensief
- ☐ Akkerbouw en/of melkvee leverde niet voldoende op
- ☐ Grond was minder geschikt voor landbouw
- ☐ Anders, namelijk.....

18. Hoeveel grond zou u (extra) willen omvormen?

..... hectare.

19. Voor welk natuurdoelpakket zou u kiezen? (zie infoblad)

- ☐ Basispakket
- ☐ Pluspakket
- ☐ Weet ik niet

20. Binnen welke termijn denkt u de omvorming te realiseren?

- ☐ Binnen jaar
- ☐ Ik kan geen tijdsinschatting maken, vanwege.....

21. Als u functieverandering met behulp van SN-subsidie wilt realiseren, bent u dan ook bereid om rekening te houden met gebiedsdoelen (zoals *hydrologische ingrepen*)?

- ☐ Ja, (ik voel me onderdeel van een groter geheel)
- ☐ Nee, (ik beslis over de natuur op mijn grond en heb geen boodschap aan gebiedsdoelstellingen).
- ☐ Neutraal

22. Bent u bereid samen te werken met andere terreinbeheerders?

- ☐ Nee
- ☐ Ja, ik werk graag samen met andere particulieren
- ☐ Ja, ik werk graag samen met terreinbeherende organisaties in de buurt, zoals Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten, Brabants Landschap
- ☐ Neutraal

23. Voeg een kaartje toe met de ligging van de percelen die u wenst om te vormen naar nieuwe natuur of die u wenst te verkopen ten behoeve van natuurontwikkeling.

Heeft u in het verleden reeds grond omgevormd?

Zo ja, ga door naar vraag 27, pagina 7.

Zo nee, ga door naar vraag 30, pagina 8.

24. Wat is voor u een reden om op dit moment géén grond te willen omvormen of geen extra grond te willen omvormen? Kruis maximaal drie antwoorden aan.

- ☐ Andere (of huidige) bestemming levert meer op dan natuur
- ☐ Permanente natuur past niet in bedrijfsstrategie
- ☐ Dan blijft er te weinig grond meer over voor bedrijfsvoering
- ☐ De subsidies zijn te laag
- ☐ Ik ben onvoldoende op de hoogte van de mogelijkheden
- ☐ Uit principe: "een boer doet zoiets niet"
- ☐ De subsidieregeling is te onzeker
- ☐ Ik vertrouw de overheid niet
- ☐ Teveel administratieve rompslomp
- ☐ Ik vind dat ik genoeg grond heb omgevormd
- ☐ Past niet in bestemmingsplan gemeente
- ☐ Grond ligt buiten de Ecologische Hoofd Structuur (EHS)
- ☐ Grond is nog verpacht
- ☐ Ik heb te weinig kennis van natuurbeheer
- ☐ Plannen van provincie en gemeente zijn niet in overeenstemming
- ☐ Je zit er voor altijd aan vast
- ☐ Het gaat om een (relatief) klein deel van mijn grond
- ☐ Ik loop tegen problemen aan, zoals
- ☐ Anders, nl.....

25. Zou u mogelijk in de toekomst wel interesse hebben in het omvormen van grond tot natuur?

- ☐ Zeker wel
- ☐ Waarschijnlijk wel
- ☐ Waarschijnlijk niet
- ☐ Zeker niet
- ☐ Weet ik niet

26. Kunt u aangeven op grond waarvan u misschien toch omvorming zou overwegen?

Kruis maximaal drie antwoorden aan.

- ☐ Ruimere financiële mogelijkheden:
 - ☐ Waardecompensatie moet minstens % zijn
 - ☐ Beheersvergoeding moet % zijn
 - ☐ Inrichtingskosten moeten voor % vergoed worden
- ☐ Als functieverandering van mijn gebouwen mogelijk is
- ☐ Als functieverandering mogelijk is in combinatie met de ontwikkeling van nieuwe economische dragers (zoals wonen, (verblijfs)recreatie of kleinschalige bedrijvigheid)
- ☐ Als functieverandering leidt tot verlaging cq. kwijtschelding van eigendomslasten (zoals waterschapslasten, OZB, WOZ, e.d.)
- ☐ Als er combinatiemogelijkheden zijn met de ontwikkeling van een nieuw landgoed
- ☐ Als mij vervangende grond zou worden aangeboden of geld om vervangende grond te kopen
- ☐ Mogelijkheden voor omvorming over een groter oppervlak (hiervoor zou de begrenzing moeten worden herzien)
- ☐ Ruimere mogelijkheden bij de keuze van natuurdoeltypen
- ☐ Gratis advies bij het indienen van de subsidieaanvraag
- ☐ Als we het samen met naburige omvormers kunnen beheren (collectief beheer)
- ☐ Als ik het voorbereiden en indienen van de aanvraag niet hoeft voor te schieten
- ☐ Als beheerssubsidies over een langere periode kunnen worden afgesloten

☐ Anders, namelijk

Heeft u in het verleden reeds grond omgevormd of serieuze plannen gehad?

Zo ja, ga door naar vraag 27, pagina 7.

Zo nee, ga door naar vraag 30, pagina 8.

27. Wat was voor u de belangrijkste reden om in het verleden grond om te vormen?

Kruis maximaal drie antwoorden aan.

- ☐ Hoge subsidies
- ☐ Biedt kansen om te investeren en het bedrijf te ontwikkelen
- ☐ Belastingvoordeel / belastingtechnisch gunstig
- ☐ Meer geld beschikbaar voor bedrijfsovername
- ☐ Afbouwen agrarisch bedrijf
- ☐ Hoge leeftijd / geen opvolger / ziekte
- ☐ Past binnen de nieuwe bedrijfsstrategie / landgoedstrategie
- ☐ Om aan de NSW-voorwaarden te voldoen
- ☐ Uit liefde en/of interesse voor natuurbeheer
- ☐ Minder arbeidsintensief
- ☐ Akkerbouw en/of melkvee leverde niet voldoende op
- ☐ Grond was minder geschikt voor landbouw
- ☐ Anders, namelijk

28. Welke stappen heeft u genomen om agrarische grond de functie natuur te geven (*meerdere antwoorden mogelijk*)?

- ☐ Ik heb me georiënteerd (algemene informatie opgevraagd)
- ☐ Ik heb besloten geen agrarische grond in natuur te veranderen
- ☐ Ik heb een adviesbureau in de arm genomen
- ☐ Ik heb kaartmateriaal opgevraagd over mijn situatie
- ☐ Ik heb het natuurgebiedsplan bij de provincie opgevraagd
- ☐ Ik heb het gemeentelijke bestemmingsplan bekeken
- ☐ Ik heb me verdiept in de natuurdoeltypen die op mijn grond van toepassing zijn
- ☐ Ik heb me verdiept in de technische kant van de inrichting
- ☐ Ik heb een herbegrenzingsaanvraag bij de provincie lopen
- ☐ Ik heb contact opgenomen met DLG over financiële consequenties van functieverandering (pre-toets)
- ☐ Ik heb me verdiept in het beheren van (nieuwe) natuur
- ☐ Ik heb een aanvraag ingediend bij DLG / DR (of in laten dienen)
- ☐ Ik heb al een goedgekeurde (beschikte) aanvraag
- ☐ Ik heb de acte bij de notaris ondertekend
- ☐ Ik heb mijn nieuwe natuur al aangelegd
- ☐ Anders, namelijk.....
- ☐ Deze vraag is niet van toepassing op mij

29a. Heeft u knelpunten ervaren bij het voorbereiden en tot stand brengen van permanente natuur?

- ☐ Nee
- ☐ Ja

29b. Zo ja, wat waren deze knelpunten?

Kruis maximaal drie knelpunten aan.

- ☐ Moeilijk om de juiste informatie te achterhalen
- ☐ Verschillende partijen betrokken; verschillende aanspreekpunten
- ☐ Ingewikkelde of langdurige procedures
- ☐ Bureaucratie
- ☐ Tegenstrijdige adviezen / besluiten
- ☐ Gemeentelijk bestemmingsplan
- ☐ Subsidieaanvraag is afgekeurd
- ☐ Subsidieaanvraag is goedgekeurd, maar wijziging bestemmingsplan duurde te lang
- ☐ Anders, namelijk

TOT SLOT:

30. Welke aanvullende factoren zouden het voor u interessanter maken om bij te dragen aan de realisatie van nieuwe natuur?

- ☐ Als ik mijn begrensde grond kan ruilen voor niet begrensde grond in de buurt
- ☐ Als mij alternatieve grond wordt aangeboden, om de agrarische bedrijfsvoering voort te zetten
- ☐ Als mijn pachter alternatieve grond wordt aangeboden
- ☐ Als ik een alternatieve bestemming voor mijn bestaande (agrarische) bebouwing kan realiseren, namelijk:
 - ☐ Vergader/congres faciliteiten
 - ☐ Woonruimte
 - ☐ Kantoorruimte
 - ☐ Nieuw landgoed
 - ☐ Hoogwaardige recreatieve faciliteiten
 - ☐ Verkoop punt streekproducten, (landgoed)winkel
 - ☐ Educatie of voorlichtingscentrum
 - ☐ Bed and Breakfast (B&B)
 - ☐ Anders, nl.
- ☐ Anders, namelijk.

31. In hoeverre wilt u op de hoogte blijven over dit onderwerp of wilt u dat wij contact met u opnemen? (meerdere antwoorden mogelijk)

- ☐ Ik wil op de hoogte blijven en ontvang graag post over dit onderwerp
- ☐ Ik wil graag dat er (persoonlijk) contact met mij wordt opgenomen
- ☐ Ik wil geen post ontvangen over dit onderwerp
- ☐ Ik wil niet dat er (persoonlijk) contact met mij wordt opgenomen

Bij onjuiste adressering, graag hier uw contactgegevens vermelden:

Naam:

Adres:

Postcode en woonplaats:

32. Heeft u nog vragen, opmerkingen, suggesties of toevoegingen?

Stuur de ingevulde enquête m.b.v. bijgaande antwoordenvelop naar:

Kansen voor Particulier natuurbeheer in Brabant
Antwoordnummer 1052
5800 VB Venray

Hartelijk dank voor uw medewerking

Bijlage 4:
Kaartmateriaal en tabellen (DLG)

Tabel 5. Oppervlaktes nog af te sluiten en reeds afgesloten nieuwe natuur en bestaande natuur, door particulier en TBO's, per reconstructiegebied. (bron: DLG)

Reconstructiegebied:	Beerze Reusel	Boven Dommel	Brabant- se Delta	De Baronie	Wijde Bies- bosch	Peel en Maas	Maas en Meierij	De Peel	De Meierij	Totaal:
Afgesloten nieuwe natuur particulier beheer	100	37	0	29	43	50	13	10	55	337 ha
In beheer/eigendom nieuwe natuur bij TBO:	1417	537	957	1116	1055	691	603	464	1510	8350 ha
In beheer/eigendom bij overheden en TBO in nieuwe en bestaande natuur: Totaal	9495 14191	11464 14501	11274 13059	7175 12556	10607 12511	7766 9824	4270 6243	9071 11531	10512 15258	81634 ha 109674
Nog af te sluiten binnen Nieuwe natuur voor particulier beheer: (zonder ondergrens)	2935 1195	2957 773	860 317	4145 1226	612 273	1689 463	1454 461	1433 762	2025 949	18110 Kavels 6419 ha
Nog af te sluiten (> 0,5 ha) nieuwe natuur voor particulier beheer en verwerving (particulier eigendom + gemeenten en TBO's)	454 1631 1094	347 1468 648	112 423 293	548 2603 1085	97 451 258	210 705 402	195 752 410	254 1018 714	435 1938 808	2652 Kavels 10989 Percelen 5712 ha
Waarvan: Gemeenten	306 10,1	198 6,6	56 2,6	141 5,1	77 6,9	168 5,4	152 14,2	217 11,7	211 7,6	1526 Percelen 70,2 ha
SBB	3 2,9	20 6,8	7 4,1	5 1,3	15 12,4	2 0	47 9,9	23 2,9	22 9,1	144 Percelen 49,4 ha
NM	5 7,3	2 2,1	1 0	1 0	0 0	0 0	10 10,3	1 0	6 5,2	26 Percelen 24,9 ha
Brabants landschap	54 37,8	9 10,6	0 0	0 0	2 0	8 3,2	30 13,1	0 0	39 17,6	142 Percelen 82,3 ha
BBL	40 27,9	7 9,1	10 18,2	25 12,7	5 1,4	2 1,9	81 67	29 25,6	42 34,8	241 Percelen 198,6 ha
Provincie	8 0,1	0 0	8 0,8	8 0,3	0 0	3 0	3 0,1	5 0,1	16 7,2	51 Percelen 8,6 ha
Nog af te sluiten nieuwe natuur voor particulier beheer en verwerving (alleen particulier eigendom); (bij ondergrens > 0,5 ha)	1008	613	267	1066	237	392	295	674	727	5278 ha

Toelichting bij kaartmateriaal en tabel DLG:

In de analyse door DLG is uitgegaan van:

- het vastgestelde natuurgebiedsplan: bestaande en nieuwe natuur (geleverd op 20 juli 2006)
- nieuwe natuur onderscheid in alleen verwerving en ook particulier beheer mogelijk
- eigendommen (beheer is niet meegenomen of tot 2001 bijgewerkt) van terreinbeherende instanties (peildatum augustus 2006)
- NSW landgoederen (80% van de door de provincie aangeleverde landgoederen konden worden gedigitaliseerd)
- overeenkomsten SN uit de programma beheer database (alle lopende overeenkomsten uit BLV, code 4***) peildatum augustus 2006

belangrijk te weten!

- ! berekeningen zijn uitgevoerd alleen voor de overeenkomsten binnen de EHS (bestaande en nieuwe natuur)
- ! wanneer eigendom van terreinbeheerders overlapt met overeenkomsten in het kader van SN wordt SN niet meegenomen (het interessante is tenslotte de overeenkomsten door particulieren)
- ! tijdens het uitvoeren van de analyse stuitte men op zogenaamde 'slivers' (veroorzaakt door verschillen in geometrie), tijdens de bijeenkomst is besloten deze splinters "af te voeren" door een kritische ondergrens van 5000m² te hanteren.

Gebieden waar particulier natuurbeheer kansrijk is

Op basis van een expert-meeting binnen de begeleidingscommissie is een inschatting gemaakt van de 'kansrijkheid' voor particulier natuurbeheer in bepaalde gebieden.

In theorie is particulier natuurbeheer op het gehele areaal dat daarvoor is opengesteld mogelijk. Echter, door verwerving van bestaande en nieuwe natuur door TBO's in een bepaald gebied en door Landinrichtingsprojecten nemen daar de kansen voor particulier natuurbeheer af. Ook nemen de kansen voor particulier natuurbeheer naar schatting af, als in het betreffende gebied hoge natuurdoelen gelden, bijv. op hydrologisch vlak. Een laatste factor die van invloed is op de "kansrijkheid" van particulier natuurbeheer op een bepaalde plaats, is de verwachte bedreiging door versnippering.

Deze bezwaren gaan niet op voor de volgende gebieden, die dan ook als kansrijk zijn bestempeld:

- gebieden nabij Landgoed Grote Rovert / Rovertse hei (Beerze Reusel)
- De Mortelen (Beerze Reusel)
- Nabij Landgoed 's Heerenvijvers (Beerze Reusel)
- Pannehoef / klein Zundertse heide (Baronie)
- Gebied ten zuiden van Eindhoven (Boven Dommel)
- Gebied boven Valkenswaard (Boven Dommel)
- Nabij landgoed Wanberg, ten oosten van Den Bosch (Maas en Meierij)
- Bieze-Milschot (Peel)

Literatuurlijst

1. Resultaten tussenmeting communicatie activiteiten “Particulier Natuurbeheer: Kansrijke onderneming”. M.N. van Wijk en M.E. Engels. 2006, ALTERRA, Wageningen. (in opdracht van Min. LNV).
2. Belangstelling voor Particuliere Natuuraanleg. Uitkomsten van een marktonderzoek. Nationaal Groenfonds. November 2004.
3. Kennisbehoeftepeiling Programma Beheer Provincie Noord-Brabant. In opdracht van Kennisplatform Programma Beheer Noord-Brabant uitgevoerd door SBNL. 2003
4. Functieverandering van landbouw naar natuur. Naar een grotere deelnamebereidheid van particulieren. Leneman, H., M.A.H.J. van Bavel, H. van Blitterswijk, M. van Wijk en G.S. Venema. Den Haag, LEI (WUR), juni 2004. Rapport 7.04.07.
5. Van aankoop naar beheer. Verkenning kansrijkheid omslag natuurbeleid I. Milieu en Natuur Planbureau. P.M. van Egmond en T.J. de Koeijer. September 2005.
6. Vakblad Bos, Natuur en Landschap. Special EHS. Oktober 2006.
7. Ecologische Hoofdstructuur. Algemene rekenkamer. Rapport, oktober 2006. Tweede Kamer, vergaderjaar 2006-2007, 30 825, nrs. 1-2.
8. Natuurbalans 2006. Milieu en Natuur Planbureau, Bilthoven, September 2006. (met medewerking van Wageningen Universiteit & Researchcentrum).
9. Beleidskader van minder verwerving naar meer beheer. (Bijlage BO-1). April 2005, Min. LNV.
10. Natuur- en Landschapsoffensief Brabant. Beleidsnota natuur en landschap in Noord-Brabant 2002 – 2012. April 2002, Provinciale Staten van Noord-Brabant.
11. Evaluatie Natuur- en Landschapsoffensief Brabant. Op koers? Radboud Universiteit Nijmegen, Faculteit der Managementwetenschappen; Drs. F.J.G. Padt & Prof. Dr. P. Leroy. Milieu en Beleid; oktober 2005.
12. Toelichting procedure tot wijziging van de natuurgebiedsplannen en het beheersgebiedsplan Noord-Brabant. Provincie Noord-Brabant, 2006.
13. Omslag minder verwerving naar meer particulier beheer. Provincie Utrecht, mei 2005

Afkortingen

BBL	Bureau Beheer Landbouwgronden
BL	Brabants Landschap
BPG	Brabants Particulier Grondbezit
DLG	Dienst Landelijk Gebied (onderdeel LNV)
DR	Dienst Regelingen (onderdeel LNV)
EHS	Ecologische Hoofd Structuur
ILG	Investeringsbudget Landelijk Gebied
LNV	Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Voedselkwaliteit
NM	Natuurmonumenten
NSW	Natuur Schoon Wet
PN	Particulier Natuurbeheer
PSN	Provinciale Subsidieregeling Natuur
PSAN	Provinciale Subsidieregeling Agrarisch Natuurbeheer
SN	Subsidieregeling Natuur (landelijk)
SAN	Subsidieregeling Agrarisch Natuurbeheer
SBB	Staatsbosbeheer
WILG	Wet Inrichting Landelijk Gebied